

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z.Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ NA NEZLETILÝCH
JAKO SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝ JEV**

Autor práce: Zdeněk Jiráček

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Prof. JUDr. Jozef Meteňko, PhD.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Prof. JUDr. Jozefu Meteňkovi, PhD., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

JIRÁČEK, Z. *Trestná činnost páchaná na nezletilých jako sociálně patologický jev : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2019. 71s. Vedoucí bakalářské práce Prof. JUDr. Jozef Meteňko, PhD.

Klíčová slova: latence, nezletilí, prevence, trestná činnost, náchylnost

Bakalářská práce se zabývá tématem trestné činnosti páchané na nezletilých. Jejím hlavním cílem je charakteristika a rozbor nejčastějších trestných činů, zjištění míry náchylnosti stát se obětí trestné činnosti, nízké objasnenosti těchto trestných činů a prevence proti těmto skutkům.

Teoretická část práce je zaměřena na popis kriminality jako sociálně nežádoucího jevu a její vývoj, na aktuální jevy a nejčastěji páchané trestné činy na nezletilých, aspekty vedoucí k páchání trestné činnosti, míru náchylnosti stát se obětí trestného činu u nezletilých, ochranu mládeže a represivní kontrolu a prevenci.

V praktické části je uskutečněn kvantitativní výzkum formou dotazníku a stanovena je hlavní hypotéza týkající se obrácení se nezletilých o pomoc na krizová centra či na jiné orgány a služby a následného objasnění páchání trestné činnosti. Vedlejší hypotéza zkoumá, jak vysokou míru náchylnosti stát se obětí trestného činu na území Českých Budějovic dotazovaní mají, přičemž základním souborem byli nezletilí ve věku 13–17 let.

ABSTRACT

JIRÁČEK, Z. *Criminality committed on the youth as social - pathological phenomenon: Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2019. 71 p. Supervisor : Prof. JUDr. Jozef Meteňko, PhD.

Key words: latency, minors, prevention, criminal activity, propensity

This Bachelor thesis deals with the topic of criminal activity committed on minors. Its main goal is the characteristics and analysis of the most frequent crimes connected to minors, then finding the rate of propensity to become a victim of criminal activities and low clarity of these crimes and prevention against these deeds committed on minors.

The theoretical part of the thesis is focused on a description of criminality as antisocial phenomenon and on the development of criminality, current phenomena and the most frequent crimes committed on minors, aspects leading to committing criminal activities, the rate of propensity to become a victim of a crime in connection with minors, protection of the youth and repressive control and prevention.

The practical part consists of quantitative research in the form of a questionnaire and the main hypothesis (dealing with asking for help in connection with crisis centres or other help service and subsequent clarification of committing crimes) is determined. The subsidiary hypothesis researches whether those who are being asked have high rate of propensity to become victims of crimes in the area of České Budějovice (working with the base file of minors aged from 13 to 17).

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	11
2.1 Nezletilá osoba	11
2.1.1 Dítě.....	11
2.2 Mládež.....	12
2.2.1 Sociálně-patologický jev.....	12
3 PRÁVNÍ OCHRANA MLÁDEŽE	13
3.1 Právní ochrana mládeže a její historický vývoj.....	13
3.2 Rodinné právo	15
3.3 Základní zásady sociálně-právní ochrany	16
3.3.1 Rodičovská odpovědnost a ochranná péče o dítě.....	17
3.4 Trestněprávní ochrana dětí	19
3.4.1 Mezinárodní dokumenty o ochraně mládeže	20
4 CHARAKTERISTIKA KRIMINALITY PÁCHANÉ NA MLÁDEŽI	23
4.1 Hlavní rysy kriminality páchané na mládeži	23
4.2 Fenomenologie kriminality páchané na mládeži.....	24
4.3 Etiologie kriminality páchané na mládeži	25
4.3.1 Faktory působící ve společnosti:.....	25
4.3.2 Faktory působící uvnitř rodiny.....	26
4.3.3 Faktory spočívající v jednotlivci.....	26
4.4 Osobnost pachatele	27
4.5 Míra objasněnosti	30
4.6 Disponovanost jedince stát se obětí trestného činu	31
4.6.1 Volnočasové aktivity mládeže jako prevence kriminality	31
5 VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH.....	34
5.1 Kyberšikana u mládeže	34

5.1.1	Zanedbávání	34
5.2	Podávání alkoholických látek mládeži	35
5.3	Domácí násilí.....	36
5.3.1	Tělesné týrání	36
5.3.2	Psychické týrání	37
5.3.3	Pohlavní zneužívání	38
5.4	Dětská prostituce	39
5.4.1	Dětská pornografie	40
5.5	Obchod s dětmi.....	40
5.5.1	Pedofilie	40
5.6	Komerční sexuální zneužívání dětí	41
5.6.1	Dopady sexuálního zneužívání	41
5.6.2	Zvláštní formy týrání a zneužívání	42
5.6.3	Rituální zneužívání.....	43
5.6.4	Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)	43
6	KONTROLA A PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	44
6.1	Následky špatného zacházení s dětmi	44
6.2	Diagnostické postupy v případě podezření na špatné zacházení s dětmi	44
6.2.1	Vodítka k terapii.....	45
6.3	Kontrola kriminality	45
6.3.1	Pomoc v institucích a organizacích.....	46
7	VÝZKUM – VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	48
7.1	Cíl výzkumu	48
7.2	Popis sběru dat.....	48
7.3	Vyhodnocení jednotlivých otázek	48
7.4	Závěr – shrnutí výsledků šetření	58
	ZÁVĚR.....	63
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64

SEZNAM GRAFŮ	67
PŘÍLOHY	68

ÚVOD

Téma trestné činnosti páchané na nezletilých je v dnešní době velmi aktuální. Především kriminalita na nezletilých si zasluhuje velkou pozornost vzhledem k vysoké neobjasněnosti, proto se dá považovat za jeden z nejzávažnějších nežádoucích jevů v naší společnosti. V dnešní době žije kolem nás mnoho dětí, které by potřebovaly pomoci, nebo alespoň poradit. Tato práce má za cíl objasnit nejen to, proč je nízký počet vyřešených registrovaných trestných činů páchaných na nezletilých, ale zároveň bude sloužit jako určitý návod ke zlepšení této neuspokojivé situace v oblasti kriminality na nezletilých.

Násilí na nezletilých je základním porušením práv dětí – vždy je neospravedlnitelné a neomluvitelné. Bere právo a potřebu šťastného a spokojeného dětství i dospívání. Tato forma zcizení dětství je odpovědná za celoživotní bolest a trauma, se kterou jsou děti nucené žít. Přesně to však bývá důvodem, proč se dětské oběti násilí z důvodu nepochopení ocitají na pomyslné černé listině. Tato absurdita potom u dětí vyvolává pocit zmaru, který je nejtěžším prohřeškem na dětské duši.¹

Téma této trestné činnosti jsem si vybral především na základě svého zájmu o tuto problematiku, ale zároveň i o trestní právo a kriminologii jako celek. Pracuji u Armády České republiky a při své práci mám možnost spolupracovat i s Policií ČR. Ve svém volném čase se věnuji dětem, a to především jako vedoucí na letních táborech, proto mám k této problematice velmi blízko. Praktickou část práce bych rád použil jako prezentaci na školách, kde byl výzkum proveden. Měla by jednak poskytnout celkové výsledky o informovanosti žáků týkající se služeb a pomoci dětem v obtížných situacích (např. krizová centra) a jednak by mohla posloužit jako jedna z forem prevence. Chtěl bych tak zvýšit povědomí žáků o těchto službách.

---

¹ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha, 2009, s. 7.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je osvětlení důvodů vedoucích k nízké objasňenosti trestných činů, charakteristika a rozbor nejčastěji páchaných trestných činů na nezletilých a důvody objasňenosti některých skutečností v této oblasti. Informace o páchání trestných činů a jejich prevenci můžou následně posloužit vybraným školám při volbě preventivních postupů, jež jsou směřovány k omezení trestné činnosti páchané na nezletilých. Současně zmapují, jak velké jsou znalosti žáků o centrech a službách, na které se mohou v případě pocitu ohrožení obrátit.

První část bakalářské práce je zaměřena na popis a vývoj kriminality jako sociálně nežádoucího jevu, na aktuální jevy a nejčastěji páchané trestné činy na nezletilých, na aspekty vedoucí k páchání trestné činnosti na nezletilých, vymezí také míru náchylnosti stát se obětí trestného činu u nezletilých, ochranu mládeže a represivní kontrolu a prevenci. V této části jsem použil analyticko-syntetizující metodu, rešerži odborné literatury a účinné právní úpravy. Dále komparativní analýzu sociálně patologických jevů (kriminalistický pojem, trestní) a historickou retrospektivu.

V druhé části bude uskutečněn kvantitativní výzkum formou dotazníku a stanovení hlavní hypotézy ohledně obrácení se nezletilých o pomoc na krizová centra či na jiné orgány poskytující tyto služby. Má postihnout následné objasnění páchání trestné činnosti a zjistit, zda může platit tvrzení, že dotazovaní nezletilí mají vysokou míru náchylnosti stát se obětí trestných činů. Základní výzkumný soubor představují nezletilí ve věku 13–17 let.

Východiskem pro zpracování bakalářské práce byla odborná literatura, právní předpisy, veřejné publikace, články a informace z internetových stránek.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

2.1 Nezletilá osoba

Nezletilou osobu můžeme v obecné rovině označit jako fyzickou osobu, která nedovršila 18 let věku nebo která nenabyla zletilosti dříve uzavřením manželstvím. Je to tedy každá fyzická osoba v období od svého narození do nabytí zletilosti. Z jiného pohledu si však můžeme všimnout, že pojem nezletilá osoba je v různých oborech užíván odlišně:

- a) Z občansko-právního pohledu je se zletilostí spojena způsobilost fyzické osoby mít svá práva a povinnosti. Nezletilí však mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti odpovídající jejich věku. Tato způsobilost zaniká smrtí nebo prohlášením fyzické osoby za mrtvou.
- b) Trestní právo pojem nezletilá osoba neuvádí, i když v trestně-právní praxi je často využíván pro označení osob ve věku do 15 let.

2.1.1 Dítě

Pro soukromoprávní odvětví je typické používání pojmu „dítě“, naopak veřejnoprávní disciplíny pracují s podrobnější věkovou kategorizací. Občanské právo používá pojem „dítě“ především ve vztahu předků a potomků. Pojem dítě v trestním právu pak neodpovídá pojmu zletilosti z hlediska občanského práva čili dřívější nabytí zletilosti před dovršením osmnácti let je zde bez významu. Zákon č. 2/1993, čl. 32 odst. 1 zmiňuje pojmy „děti“ a „mladiství“ tak, že společně zakládají nadřazenou kategorii mládeže. Z pohledu mezinárodněprávního však není znění citovaného článku Listiny přílehlavé, neboť dítě bývá chápáno v širším slova smyslu – zahrnuje všechny fyzické osoby od narození až do nabytí zletilosti. Podle Úmluvy z roku 1989 se dítětem rozumí potomek prvního stupně v řadě přímé, naopak souvislost s pojmem „mladiství“ ukazuje na jedince dosud nedosahujícího dospělosti.³

---

³ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 18.

2.2 Mládež

Za mládež označujeme věkovou skupinu, která ve společnosti zaujímá specifické postavení. U mládeže dochází k fyzickému a psychickému dozrávání, v němž se odehrávají kvalitativní přeměny organismu v duševním životě i v sociálním postavení jedinců a které vrcholí dosažením relativně stálého stavu dospělosti. Určité úskalí přináší fakt, že zralost tělesná, zralost duševní i zralost sociální nepřicházejí ve stejnou dobu a že existují různá kritéria používaná pro ohraničení každé z nich. Při výkladu pojmu „mládež“ nejčastěji používáme věkové kritérium, které určuje časový úsek, během něhož je dotyčná osoba považována za příslušníka mládeže.⁴

2.2.1 Sociálně-patologický jev

Sociální patologie se zabývá zákonitostmi takových projevů chování, které společnost hodnotí jako nežádoucí, protože porušují jejich sociální, morální či právní normy. V současné době zaznamenáváme zvýšený výskyt jevů, které jsou společností většinou hodnoceny jako nežádoucí, nebo dokonce nepřijatelné. Ohrožují společenský vývoj jak z hlediska morálky, tak mravnosti. Zde se věnuje pozornost především jevům, které mají vyšší stupeň nebezpečnosti pro společenský vývoj, stav společnosti a úroveň jejího uvědomění. Sociálně patologický jev je obecně takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů či etických hodnot, a rovněž jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím oblasti výskytu sociálně patologických jevů.⁵

---

⁴ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 15.

⁵ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. Liberec, 2001, s. 7.

3 PRÁVNÍ OCHRANA MLÁDEŽE

Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv se promítá do právních předpisů v oblasti rodinného práva, sociálního, školského, zdravotního, daňového, občanskoprávního, trestního apod., a z toho také vyplývá okruh subjektů, které ji realizují.

Ochránit dítě před špatným zacházením samozřejmě není výsadou několika vybraných profesí. Hlavní roli často sehrává okolí, které je nebo bylo svědkem ubližování dítěti. Ať už jsme v pozici všímavého souseda nebo náhodného kolemjdoucího, který se stane svědkem špatného zacházení s dítětem na ulici, v obchodě nebo třeba na dětském hřišti, máme možnost agresivního dospělého napomenout, ubránit dítě fyzicky, zavolat nebo podat oznámení na polici, případně upozornit sociální pracovníci, obrátit se na zdravotnické zařízení apod. Policejní šetření a často naše zkušenost z krizového centra Linky bezpečí svědčí o tom, že před tím, než se případ dostane k příslušným orgánům, probíhající týrání toleruje blízké okolí dítěte, aniž se ho pokusí zastavit, nebo alespoň svoje podezření oznámit. Na druhé straně je pravda, že o možnostech a způsobech, jak oznámit podezření ze zanedbávání, týrání, pohlavního zneužívání nebo jakéhokoliv ubližování dítěti, je veřejnost informovaná minimálně.⁶

3.1 Právní ochrana mládeže a její historický vývoj

Jako první specifikovala práva dítěte Ženevská deklarace práv dítěte (1924), později byla přijata Charta práv dítěte (1959). Pod jejím vlivem byl přijat zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který byl mnohokrát novelizován a v roce 2014 zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., novým občanským zákoníkem platným ke dni 1. 1. 2014.

V roce 1989 byla přijata Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.), do které se zařazují:

- Práva na život a přežití – zahrnují právo na život, přiměřenou životní úroveň, bydlení, výživu, zdravotní péči atd.
- Práva na ochranu – zahrnují právo na ochranu proti všem druhům krutosti, vykořisťování a zneužívání, svévolnému oddělení od rodiny, ale i právo na ochranu proti poškozování v systému trestního práva.

---

⁶ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha, 1996, s. 24.

- Práva na osobní rozvoj – zahrnují právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství a přístup k informacím, ale také právo na hru a zábavu.
- Participační práva dětí – zahrnují právo dětí svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech ovlivňujících jejich život.

Česká republika implementovala Úmluvu o právech dítěte do svého právního řádu v roce 1991 na základě zákona č. 3/1993 Sb. Hlavní úlohou UNICEF ČR v oblasti dětských práv je seznamovat veřejnost se situací dětí, prosazovat dětská práva na legislativní úrovni a upozorňovat kompletní orgány na situace, které dodržování dětských práv ohrožují.

Česká republika stejně jako ostatní státy ratifikací Úmluvy o právech dítěte přijala povinnost zařadit ji do svých legislativních norem a dbát na dodržování těchto zásad. Zároveň se zavázala, že každých pět let podá podrobnou zprávu Výboru OSN pro práva dětí o stavu dětské populace a úroveň naplňování dětských práv v České republice.

Nalezneme i u nás problémy, které je třeba komplexně řešit, nebo alespoň otázky, na něž je třeba odpovědět:

- Větší pozornost než dosud je třeba věnovat negativnímu vlivu životního prostředí na zdraví dětí (zejména v průmyslových oblastech), účinnějšími legislativními prostředky podporovat zdravou výživu dětí, dbát o důsledné očkování dětí a prevenci dětské úrazovosti, zpružnit v teorii i praxi systém sociálně právní ochrany dětí a mládeže a náhradní rodinné péče.
- Komplexně je třeba řešit problém národnostních menšin, zejména minority romské.
- V oblasti ochrany dětí je nutné věnovat větší pozornost než dosud problému týrání, zanedbávání a sexuálního zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání, dětské pornografie, prostituce a obchodu s dětmi, dále kriminalitě dětí a mládeže a problémům souvisejícím, dětské narkomanii, včetně alkoholismu a nebezpečí nákaz intravenózní aplikací drog, ale i zneužívání dětí k rozšiřování drog.
- Nízká je znalost dětí Úmluvy a dětských práv.

Ve středu zájmu Rady Evropy je především tzv. syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – CAN (child abuse and neglect). Jde o společenský jev, jehož společným jmenovatelem je ubližování dítěti. Jeho poznání,

odhalování, náprava i prevence jsou záležitostmi různých vědních oborů zabývajících se dítětem.⁷

Zdravotnická komise Rady Evropy přijala následující členění:

- Tělesné a duševní týrání.
- Pohlavní zneužívání.
- Zanedbání – pasivní zneužívání.
- Podávání alkoholu, drog a léků.
- Systémové týrání.

Mezinárodním problémem se koncem dvacátého století stalo komerční sexuální zneužívání dětí. Především internet z něj učinil globální záležitost.⁸

3.2 Rodinné právo

Rodinné právo a pojem „rodičovská moc“, obsažený v dřívějších právních předpisech, neodpovídá současným požadavkům pro svůj mocenský, příliš autoritativní charakter a tím i pro rozpor s Úmluvou o právech dítěte. Ta je založena na myšlence uznání vrozené důstojnosti a rovných a nezadatelných práv všech příslušníků lidského rodu.

Právo rodičů užít přiměřené výchovné prostředky je omezeno povinností neohrožit důstojnost dítěte. Zákon tedy poprvé v souladu s mezinárodními normami a Úmluvou chrání důstojnost dítěte. Podle čl. 16 odst. 1 a 2 cit. Úmluvy nesmí být žádné dítě vystaveno svévolnému zasahování do soukromého života, rodiny nebo čelit útokům na svou čest a pověst. Dítě má právo na ochranu před takovým jednáním. Také článek 19 chrání děti před tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního, před zanedbáváním nebo nedbalým zacházením.

Podle článku 29 má směřovat k rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání i fyzických schopností, k posilování úcty k lidským právům a úctě k rodičům a přírodnímu prostředí, k přípravě na zodpovědný život.⁹

⁷ UNICEF. Práva dětí. *Unicef.cz*[online]. © 2004-2014 [cit. 2019-03-18].

⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 254–255.

⁹ ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991 sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 22, s. 2–10.

3.3 Základní zásady sociálně-právní ochrany

Podle § 5 zákona č. 401/2012 Sb. je prvotním hlediskem sociálně-právní ochrany zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti (§ 6 zákona č. 359/99 Sb., ve znění pozdějších předpisů),

a) jejichž rodiče

1. zemřeli,
2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,

b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin, nebo jde o děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by byl jinak trestným činem, opakovaně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití,

d) které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo je podezření na spáchání takového činu.

Sociálně právní ochranou dětí se rozumí zejména: ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba. Sociálně právní ochranu dětí poskytuje dítěti, které má na území České republiky povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt či podalo návrh na zahájení řízení o udělení azylu.

Podle zákona o sociálně právní ochraně dětí je každý oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče, každý je oprávněn upozornit orgán sociálně právní ochrany na porušení povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti nebo na závadné chování dětí, dítě samo má právo požádat orgány sociálně právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a svých práv, dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů, rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany.

Sociálně právní ochranu zajišťují orgány sociálně právní ochrany, jimiž jsou:

- Krajské úřady.
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností.
- Obecní úřady.
- Ministerstvo.

Dále ji zajišťují:

- Obce v samostatné působnosti.
- Kraje v samostatné působnosti.
- Komise pro sociálně-právní ochranu dětí.
- Další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.¹⁰

3.3.1 Rodičovská odpovědnost a ochranná péče o dítě

Dle zákona č. 401/2012 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, § 858 stanoví, že rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

§ 870 Nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon a zároveň stanoví rozsah tohoto omezení.

---

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 401 ze dne 7. listopadu 2012 novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 190, s. 5090–5099.

Zneužívá-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon anebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává, soud jej jeho rodičovské odpovědnosti zbaví.

Spáchal-li rodič proti svému dítěti úmyslný trestný čin nebo použil-li rodič své dítě, které není trestně odpovědné, ke spáchání trestného činu, nebo spáchal-li rodič trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem, soud zvlášť posoudí, nejsou-li tu důvody pro zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti.

§ 872 – Před rozhodnutím soudu o omezení rodičovské odpovědnosti soud vždy posoudí, zda je vzhledem k zájmu dítěte nezbytné omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem. Dojde-li ke zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti, zůstává rodiči právo osobně se stýkat s dítětem jen v případě, že soud rozhodne o zachování tohoto práva rodiči s přihlédnutím k zájmu dítěte.

§ 873 – Zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti, může zároveň rozhodnout, že jej zbavuje všech nebo některých povinností a práv stanovených v § 856, především práva dát souhlas k osvojení.

Dle § 884 – Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

Zvláštní opatření při výchově dítěte, § 924, ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je, či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud upraví předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno.

Dle § 925 a § 926, vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte a neučiní-li tak orgán sociálně-právní ochrany dětí, může soud:

- a) *„napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, osobu, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,*

- b) *stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, orgánu sociálně -právní ochrany dětí, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte nebo*
- c) *uložit dítěti nebo rodičům omezení bránící škodlivým vlivům na jeho výchovu, zejména zákazem určitých činností.“*

Soud sleduje, zda je dodržováno výchovné opatření, o kterém rozhodl, a hodnotí jeho účinnost zpravidla v součinnosti s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, popřípadě dalšími osobami. Přísluší-li péče o dítě a jeho ochrana nebo péče o jeho jmění na základě rozhodnutí soudu jiné osobě než rodiči a rodič a tato osoba se nemohou o výkonu péče dohodnout, rozhodne na návrh některého ze zúčastněných soud.¹¹

3.4 Trestněprávní ochrana dětí

Nejkrajnější ochranu dětem a mladistvým garantuje trestní právo. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, zajišťuje ochranu těch práv, která náleží pouze mládeži, a obsahuje také ustanovení týkající se trestných činů, jejichž obětí se může stát každý člověk, avšak jejich spáchání na mládeži vykazuje větší společenskou nebezpečnost, a má tedy za následek udělení vyšší trestní sazby. Pozornost trestního zákona je zaměřena zejména na:

- a) Ochranu dětí před neplněním povinností rodičů – tato ochrana má za cíl postihnout určitý druh pasivity těch rodičů, kteří mají ze zákona povinnost o dítě pečovat a kteří jej opustí nebo neplní zákonnou vyživovací povinnost, čímž dítě vystaví nouzi nebo jiným závažným následkům, jako jsou újma na zdraví nebo také smrt.
- b) Ochranu dětí proti různým formám a intenzitě agresivního jednání – pod tuto ochranu lze zahrnout trestné činy týrání svěřené osoby, únos, trestný čin vraždy a vraždy novorozeného dítěte matkou a obchodování s dětmi.
- c) Ochranu proti ohrožení mravní výchovy mládeže – tato ochrana postihuje pachatele, který umožní vést osobě mladší 18 let zahálčivý či nemravný život, nebo takovou osobu k tomuto životu svádí.
- d) Ochranu zdravého sexuálního vývoje mládeže – v tomto případě jde zejména o ochranu dětí před sexuálním zneužíváním a znásilněním, přísněji je postihnout pachatel, který směřuje takovéto jednání proti osobě mladší 15

---

¹¹ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014, částka 33, s. 166–196.

a 18 let, do této ochrany patří také trestný čin obchodování se ženami mladšími 18 let a kuplířství.

- e) Ochranu mravnosti mládeže – sem spadají případy nabízení, přenechání či zpřístupnění pornografických děl nebo jejich vystavení anebo také jejich vystavení či zpřístupnění na takových místech, která jsou osobám mladším 18 let přístupná.
- f) Ochranu mládeže před zneužíváním návykových látek a před podáváním alkoholických nápojů – od roku 1994 také před podáváním anabolických látek mládeži, od roku 1998 jsou pro dealery drog, kteří ohrožují děti a mladistvé, stanoveny vyšší trestní sazby.¹²

3.4.1 Mezinárodní dokumenty o ochraně mládeže

V průběhu historie lze zaznamenat neustále se zvyšující důraz na potřebu ochrany dětí, a to i v rámci trestního práva. To se odráží i v předpisech ústavního práva, konkrétně v čl. 32 Listiny základních práv a svobod:

- (1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
- (3) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- (4) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.¹³

Ochrana práv dětí je také zdůrazňována v mnoha dalších významných mezinárodních dokumentech:

- Úmluva o právech dítěte (zákon č. 104/1991 Sb.) – Opční protokol k této Úmluvě z 25. 5. 2000 týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie.
- Jako další lze uvést např. Evropskou sociální chartu (č. 14/2000 Sb. m. s.).
- Úmluvu o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce č. 182 (sd. č. 90/2002 Sb.).

¹² ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda, 2002, s. 39–40.

¹³ ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 1.

- Evropskou úmluvu o právním postavení dětí narozených mimo manželství (sd. č. 47/2001 Sb. m. s.).
- Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním č. 201 z roku 2007.
- Rámcové rozhodnutí Rady EU 2004/68/JHA, o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii.
- Doporučení Rady Evropy o násilí v rodině, o sociálních opatřeních, týkajících se násilí v rodině, o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování.
- Doporučení Rady Evropy týkající se sexuálního vykořisťování, pornografie, prostituce a obchodování s dětmi a mladými dospělými, o prevenci problémů souvisejících s alkoholem zejména mezi mladými lidmi.
- Doporučení rady Evropy týkající se prevence drogové závislosti a zvláštní role výchovy ke zdraví.
- Usnesení z 16. 1. 2008 nazvané Směrem ke strategii Evropské unie o právech dítěte a jednak jeho Doporučení z 3. 2. 2009 adresované Radě EU k posílení boje proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. Citované Doporučení se věnuje i novým formám sexuálního zneužívání a vykořisťování dětí za využití moderních informačních technologií (např. prohlížení dětské pornografie na internetových stránkách, kriminalizace tzv. groomingu, tj. nalákání a navázání kontaktu s dětmi prostřednictvím internetu za účelem jejich následného sexuálního zneužití apod.).

Zásady a doporučení obsažené ve výše citovaných mezinárodních dokumentech se kromě trestněprávních předpisů odrážejí do vnitrostátních předpisů rodinného, občanského a správního práva jednotlivých zemí. V České republice jsou to zejména: Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., rodinné právo, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 305/2009 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, zákonem č. 401/2012 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Problémy dětí v jednotlivých zemích jsou si podobné, a to i přes rozdílnou historickou, sociální, kulturní a ekonomickou realitu. Mezinárodní dokumenty zpočátku poskytovaly dětem ochranu pouze před vybranými negativními jevy, jako byl obchod s dětmi, dětská námezdní práce atd.

Až od druhé dekády minulého století začaly být přijímány úmluvy pokrývající problematiku postavení dětí v celé její složitosti a komplexnosti. Sdružování států do mezinárodních organizací s vlastní normotvorbou směřovalo k soubornému postihu ochrany dětí. Docházelo k neustálému střídání a kontinuitě právně závazných a nezávazných mezinárodních dokumentů.

V rámci kontroly komerčního sexuálního zneužívání dětí očekáváme nárůst významu právních nástrojů Evropské unie. Minimální požadavky na skutkové podstaty trestných činů byly v základech definovány a v právních řádech členských států prosazeny. Efektivní trestněprávní postih pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí v přeshraničních případech bude výrazně ovlivňován případným posilováním mezinárodní policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.¹⁴

---

¹⁴ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 87–105.

4 CHARAKTERISTIKA KRIMINALITY PÁCHANÉ NA MLÁDEŽI

4.1 Hlavní rysy kriminality páchané na mládeži

V rámci kriminality páchané na mládeži vystupuje do popředí věk jako takový. Je objektivním hlediskem určujícím, zda jde o předmětnou kriminalitu, či nikoliv. Skutečnost, že se zabýváme osobami nedospělými, nalézajícími se v duševním a fyzickém vývoji, se pak promítá do samotné podstaty tohoto jevu.

Mládež má své specifické znaky, které jsou pro ni typické a stálé. Předně se jedná o vlastnosti jako např. nedospělé fyzické vzezření, slabší tělesná konstituce, kvůli nimž je právě mládež pachateli vyhledávána. Evidentní jsou také typické psychické vlastnosti mladistvých a dětí, otevřená emoční struktura a intelektové schopnosti a to vše usnadňuje páchání trestných činů proti nim. Děti a mladiství jsou proto považováni za skupinu nejvíce ohroženou sociálně patologickými jevy, jež jsou charakteristické pro moderní společnost a pro mladistvé negativní. Jedná se např. o úrazovost, bídu, asociální jevy jako vandalismus, šikanování a v neposlední řadě sociálně patologické jevy jako prostituce, sebevražednost.

Skutečnost, že trestný čin byl spáchán na osobě mladší 18 let, nemusí mít z pohledu pachatele žádnou relevanci. Věk oběti nemusí pachatel znát, ke spáchání činu může dojít i bez ohledu na něj. Mladiství a děti mohou být jen náhodnou obětí. Typické je to u krádeží odložených věcí. Jinak tomu je při loupežných přepadeních, tam hraje důležitou roli fyzická výbava jedince. Tato trestná činnost se v základních rysech neliší od jiné, zvláštní postupy a přístup vyžaduje až její vyšetřování a objasňování (šetrné provádění výslechu, účast zákonných zástupců apod.).

Pachatel může mít blízký citový vztah k oběti mladší 18 let. Ovšem může se stát, že je jen pachateli pro spáchání trestného činu snadno dostupný a není zde žádný citový vztah mezi obětí a pachatelem. Příkladem, kdy má pachatel blízký citový vztah k oběti, je pohlavní zneužívání dětí, kde je známo, že se ho dopouštějí nejčastěji muži (nevlastní otcové), jejichž sexuální život s dospělou partnerkou není naplněný a svou nevlastní dceru volí jako jakýsi náhradní objekt sexuálního uspokojení (ve většině případů to není sexuální deviace – pedofilie). Ve značné míře jsou mladiství a děti odkázáni na dospělé, což jsou příbuzní, rodiče, pedagogové, vychovatelé atd. Tyto osoby mají poskytovat ochranu a je v přímém rozporu, aby páchali na dětech a mladistvých trestnou činností.

Z viktimologického hlediska představuje zvlášť zranitelnou skupinu osob právě mládež, která je ohrožována kriminalitou nejvíce. Mnohdy se děti a mladiství nemohou o své vůli svobodně vyjádřit a rozhodnout, neumí situaci duševně pochopit a proti pachateli se autoritativně prosadit. Zaujímají pozici slabší a bezbranné osoby v důsledku svých emocionálních, fyzických a kognitivních charakteristik. Činy i s menší intenzitou strádání, pokud působí delší dobu, mají velmi negativní dopad na zdraví a psychiku, vyvolávají silnou traumatizaci, která má nepříznivý vliv na kvalitu života dotčených rodin. Ideální obětí se tedy stávají děti a mladiství nebo podobně také ženy v seniorském věku, a to právě pro jejich zranitelnost, slabost, nevinnost a odkázáním na cizí soucit a pomoc.¹⁵

4.2 Fenomenologie kriminality páchané na mládeži

Stav, strukturu a dynamiku trestných činů páchaných na mládeži můžeme odvodit z počtu obětí, kterými se stali nezletilí a kterými se mohou stát pouze nezletilí. U ostatních vybraných trestných činů můžeme porovnat počet obětí, jimiž byla mládež, s počtem obětí, kterými se stali dospělí.¹⁶

U mládeže, která je zasažena kriminalitou, může být komplikovaný sběr informací, a to buď z obav ze zneužití získaných údajů, nebo kvůli předpojaté kritice těchto osob vůči oficiálním institucím. Při získávání poznatků o kriminalitě páchané na mládeži mají důležitou roli občanská sdružení, která poskytují pomoc obětem trestné činnosti, patří sem Krizové centrum Linky bezpečí, nadace Naše dítě aj. Svůj velký přínos mají údaje od zdravotníků a sociálních pracovníků, kteří se zabývají péčí o ohrožené děti z titulu své profese. Díky své práci mohou v počátku indikovat znaky zanedbávání a zneužívání dětí a mládeže a díky tomu přispívají k odhalování a rozkrývání těchto případů.

Hromadné sdělovací prostředky poskytují též významný zdroj informací o kriminalitě na mládeži. Bohužel je fascinace pachatelem a trestným činem tak velká, že zájem o oběť se v analýze médií projevuje jen zřídka. Zveřejňování případů obětí trestných činů z řad mladistvých a dětí bylo v minulosti časté a není tomu jinak ani dnes. V důsledku zveřejňování jejich případů hrozí zesílené sekundární poškození obětí. Velký zájem sdělovacích prostředků o téma kriminality na mládeži stupňuje u rodičů obavy o jejich děti. V mediální prezentaci jde o vyvolání pocitu zranitelnosti

---

¹⁵ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 19–22.

¹⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 163.

a nebezpečí z kriminality, snaží se útočit na city diváka. Ve snaze předejít tomu, aby se dítě stalo obětí trestného činu, jsou dětem vštěpována doporučení, která je mají před touto činností ochránit. Například jde o zákaz přijímat cukrovinky od neznámých lidí, zákaz mluvení s cizími lidmi, upozorňování na odlišení mezi „dobrymi“ a „špatnými“ dotyky apod.¹⁷

4.3 Etiologie kriminality páchané na mládeži

Při hledání příčin, které mohou mít zásadní vliv na vznik špatného zacházení s mládeží, musíme vzít v úvahu tři okruhy faktorů:

- Faktory působící ve společnosti
  - Závisí na kultuře a struktuře společnosti.
  - Závisí na demografických podmínkách.
  - Závisí na legislativě.
  - Závisí na kriminalitě
  - Závisí na práci orgánů činných v trestním řízení práci ostatních institucí.
- Faktory působící uvnitř rodiny
  - Závisí na ekonomické situaci rodiny.
  - Závisí na alkoholové a nealkoholové toxikomanii v rodině.
  - Závisí na nezaměstnanosti či zaměstnanosti v rodině.
  - Závisí na počtu členů rodiny, na rodinných vztazích mezi těmito faktory.
- Faktory spočívající v jednotlivci
  - Psychické rysy.
  - Sexuální deviace.
  - Poruchy orgánů.
  - Neurotické osobnosti.
  - Psychotici atd.¹⁸

4.3.1 Faktory působící ve společnosti:

Obtížnost identifikace faktorů působících ve společnosti se zvýrazní tehdy, když si uvědomíme, že mládež nepředstavuje zcela homogenní skupinu. Dopad těchto faktorů je proto rozdílný, ať v pozitivním, nebo v negativním slova smyslu. Za faktory působící

---

¹⁷ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 23–24.

¹⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 259–260.

ve společnosti se považují především kulturní a sociální podmínky a demografická situace. Hodnoty společnosti determinují specifickou ochranu mládeže, takže významným aspektem je také zakotvení postavení mládeže v právním řádu. Jak praví profesor Sokol: „*Právo funguje na jedné straně jako hrozba pro ty, kteří by je chtěli porušit, a tím zároveň i jako ochrana těch, kteří se na ně spoléhají.*“

4.3.2 Faktory působící uvnitř rodiny

Zneužívání dětí uvnitř rodiny patří mezi nejstarší společenská tabu. Podle názoru Radvanové stojí zdravému tělesnému a psychologickému vývoji dítěte v cestě mnoho objektivních překážek (chudoba či sociální vyloučení), existují však daleko nebezpečnější překážky spočívající v subjektivních vlastnostech a projevech osob, které o děti pečují, nebo které s nimi žijí v rodinné pospolitosti. Zajímavá je také poznámka Čírtkové, že veřejnost se jen obtížně vyrovnává s faktem, že nejvíce případů zneužívání se odehrává v rodinách nebo v jim podobných partnerských uskupeních. Až poté následují jako pravděpodobní pachatelé zneužívání osoby přicházející do kontaktu s dítětem díky své institucionální povinnosti či zájmové aktivitě (učitelé, trenéři, vychovatelé). Na posledním místě jsou náhodní pachatelé, které dítě před zneužíváním vůbec neznalo. Mezi pachateli sexuálního zneužívání převažují rodiče a rodinní příslušníci, tudíž jsou sledovány rizikové faktory jako dysfunkčnost rodiny, soužití matky s dítětem a jeho nevlastním otcem, uzavřenost rodiny postrádající sociální síť, neuspokojivé partnerské vztahy apod.¹⁹

Co se týče domácího násilí, až do šedesátých let svět věřil, že surové bití a týrání jsou řídké a extrémní jevy, které se vyskytují pouze ve zjevně problematických rodinách, kdežto v běžných „slušných“ rodinách se nevyskytují. Ukázalo se, že se násilí vyskytuje ve všech společenských vrstvách, i když bývá častěji v rodinách s nižší socioekonomickou úrovní. Násilí je tedy označeno za problém, který má širší společenský význam a jenž je třeba pojmenovat i řešit na všech úrovních.²⁰

4.3.3 Faktory spočívající v jednotlivci

Stejně jako je široké spektrum kriminality páchané na mládeži, tak je široké i spektrum pachatelů této kriminality. Značnou část kriminality proti mládeži páchají recidivisté, u nichž je trestná činnost součástí jejich života. Také může jít o pachatele,

¹⁹ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 33–35.

²⁰ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha, 2000, s. 13–14.

kteří se dopustili trestné činnosti na osobách mladších osmnácti let jen proto, že to vyplynulo z konkrétních okolností, aniž by vůči této kategorii byli předem vyhrazeni. Je však třeba počítat se svébytnou skupinou pachatelů mravnostní kriminality, u nichž je přítomna sexuální odchylka, ne vždy se jedná o předpokládanou deviaci v objektu nebo deviaci v aktivitě. Často jde o pachatele se sociálně nevyzrálou osobností v morálním úpadku.

Zanedbávání dětí přichází zejména od jedinců, kteří trpí duševní nemocí, zvláště depresí, schizofrenií, u dospělých s organickým postižením mozku nebo závislostí na návykových látkách.²¹

4.4 Osobnost pachatele

Kriminologie pod pojmem pachatel chápe každého, kdo se dopustí trestného činu bez ohledu na to, zda je za tento skutek stíhán, či nikoli. Stejně tak se zabývá osobami trestně neodpovědnými, jimiž jsou osoby mladší 15 let a osoby nepřičetné, také osobami, které jsou potenciálními pachateli, např. recidivisté, anebo osobami, v jejichž chování se vyskytují znaky sociální patologie, např. narkomané, prostitutky, chorobní hráči, extremisté apod. Trestně-právní pojetí pachatele je užší než kriminologické, neboť je za pachatele považován pouze ten, kdo se dopustil trestného činu a byl za tento čin stíhán.²²

V souvislosti s osobností pachatele se psychologie zajímá o dvě otázky:

- Za prvé, jak dospívá jedinec k připravenosti jednat kriminálním způsobem, tj. jaké duševní pochody a vlastnosti uvozují trestnou činnost, udržují ji v chodu a dávají jí její konkrétní tvář?
- Druhá otázka směřuje ke zjištění, zda se pachatelé vyznačují určitými psychickými zvláštnostmi, které je odlišují od nevinných, a jestliže tomu tak je, pak o jaké zvláštnosti (vlastnosti) se jedná.

Uvedené dvě otázky vyjadřují ve zjednodušené podobě výchozí pozice dvou přístupů ke studiu osobnosti pachatele v kriminální (kriminologické) psychologii. První přístup se běžně označuje jako procedurální či dynamický. Druhý přístup se nazývá strukturální či typologický.

---

²¹ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 36.

²² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 39.

Strukturální přístup se zabývá především typologickými koncepcemi, proto bývá rovněž označován jako typologický přístup. Již dlouhou dobu provokuje lidské poznání otázka, zda se pachatelé zásadně liší po stránce svého psychického založení od většiny, která respektuje morální i právní normy, a pokud ano, tak čím, jaké psychické vlastnosti a charakteristiky diferencují sociálně přizpůsobeného jedince od kriminální osobnosti.

Zdá se však, že představa o absolutní, zásadní a trvalé odlišnosti osobnosti pachatele od nekriminální většiny je překonaným mýtem forenzní psychologie a kriminologie. Nepodařilo se zjistit nápadné změny struktury a dynamiky osobnosti, které by byly příznačné výlučně pro osobnost pachatele. Např. agresivita se vyskytuje u pachatelů inepachatelů, a současně ne každý pachatel musí být nutně zvýšeně agresivní. U některých vrahů je např. osobnost posunuta ne ve směru zvýšené agresivity, nýbrž ve směru sníženého sebevědomí a zvýšené impulsivnosti. To znamená, že alespoň na současné úrovni zkoumání se nepodařilo prokázat existenci typických psychických charakteristik, které by nutně předurčovaly jedince ke kriminálnímu vývoji, a proto by se vyskytovaly pouze v populaci pachatelů.

Na druhé straně však existují výzkumné studie, které potvrzují vyšší pravděpodobnost kolize určitého jedince se zákonem právě v důsledku vysoce rizikové kombinace zcela určitých vlastností. Kanadský tým odborníků dospěl ve svém projektu k závěru, že k rizikovým osobnostním předpokladům patří trojkombinace:

- Snížená úzkostnost (jedinec se směle a bez obav pouští do nových a nejistých aktivit).
- Zvýšená impulsivnost (jedinec preferuje být neustále v pohybu, situace ho rychle zláká).
- Nezávislost na odměně (jedinec je lhostejný k tomu, zda bude chválen, či nikoli).

Nápadné projevy uvedených vlastností pozorují rodiče u svých potomků už od dětství. Podstatné je ale zjištění, že značně riziková je výlučně tato trojkombinace.

U pachatelů trestných činností lze zmínit klasifikaci pachatelů, která odhlíží od deliktových specifik. Jako výchozí kritérium jsou volena hlediska blízká psychopatologii. Rozlišujeme 5 základních typů osobnosti pachatele:

- Socializovaný (normální) typ.
- Neurotický typ.
- Psychopatický typ.

- Mentálně nedostatečný typ.
- Psychotický typ.²³

Nejvíce obětí z řad mládeže u mravnostních trestných činů je u trestného činu pohlavního zneužití. Znalost osobnosti pachatele či potenciálního pachatele je důležitá pro přijetí vhodného preventivního či represivního opatření. Jedná se o dva typy:

- **Situační typ** – není primárně zaměřen na děti, ale své trestné činy páchá pod vlivem stresu:
  - a) Retardovaný typ – bývá často ženatý a na děti útočí vlivem stresové situace, např. rozvodu, svým útokem zpravidla dítě nezraňuje a zaměřuje se na děti, které zná.
  - b) Morálně nevybíravý typ – zneužívá nevyběrově, prakticky každou dostupnou osobu (dítě je jednou z možností).
  - c) Sexuálně nevybíravý typ – experimentuje se sexem a často i s různými praktikami a není primárně zaměřen na děti.
  - d) Inadekvátní či naivní typ – bývá sociálně problémový, může mít deficit intelektu či být senilní a nemusí si být vědom neadekvátnosti svého jednání; obvykle dítě nepoškozuje.
- **Preferenční typ** – dítě je pro něj primárním zdrojem sexuálního uspokojení:
  - a) Sadistický typ – získává sexuální uspokojení týráním a posléze usmrcením oběti; nesvádí dítě, ale bleskově je napadá, unáší na vhodné místo a posléze týrá a usmrcuje; jeho trestná činnost je promyšlená a plánovitá,
  - b) Svádíivý typ – má ve zvyku získávat dítě sváděním a jeho chování vůči oběti se blíží chování normálního muže vůči své věkově přiměřené partnerce; takový pachatel se dobře dokáže s dítětem identifikovat a přiblížit se k jeho myšlení a prožívání,
  - c) Fixovaný typ – je trvale zaměřen na děti, obvykle mužského pohlaví; termín fixovaný je užíván proto, že tento typ pachatele se fixoval v raném stadiu svého psychosexuálního vývoje.²⁴

²³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň, 2009, s. 59–62.

²⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 258–259.

4.5 Míra objasněnosti

Pro hodnocení stavu kriminality, ať již pohledem kriminologa, nebo kohokoliv jiného, je míra objasněnosti zásadní. Každý zločin, k němuž dojde, představuje znepokojivou událost, avšak delikty, jejichž pachatelé unikají trestu, nás nutně znepokojují dvojnásob.

Údaje o objasněných případech se podstatně liší v závislosti na druhu kriminality. Je známo, že s rostoucí závažností trestných činů míra jejich objasněnosti stoupá. Delikty typu vražd nebo pohlavního zneužívání jsou charakteristické relativně vysokým stupněm objasněnosti. Uvedený fakt je dán více vlivy najednou. Dopadení převážné většiny pachatelů sexuálního zneužívání je například usnadněno tím, že častějším jevem než u jiného typu trestné činnosti je zde předchozí vztah mezi obětí a pachatelem, což zužuje okruh podezřelých. Závažnějším zločinům je navíc věnována větší pozornost.²⁵

Latentní kriminalita

Delikty, o nichž nás informují statistiky, mohou být velmi různorodé a navzájem jen stěží srovnatelné. Také proto jsme tolik prostoru věnovali struktuře kriminality, a také proto si kriminologové lámou hlavu nad tím, jak sestavit měřítko její tíže. Přesto mají tyto skutky minimálně jeden rys společný – dozvěděla se o nich policie a oficiálně je zaznamenala. K tomu ovšem nemusí dojít vždy, a to z mnoha důvodů. K nejzásadnějším patří následující:

- a) Některé skutky sice mají očitě svědky, ale ti si překročení zákona buď neuvědomí, nebo jsou vůči jednání, které se před jejich očima odehraje, tolerantní. Příkladem budiž podávání alkoholických nápojů mladistvým, k němuž vcelku běžně dochází v mnoha českých restauracích.
- b) Často se latentní kriminalita také děje v oblasti drogové kriminality, stejně jako kriminality mravnostní (např. dobrovolný sexuální styk mezi partnery, z nichž jednomu není zákonem stanovených 15 let).
- c) V jiných případech se oběť cítí deliktem poškozena, ale nemá dostatek sil a moci, aby skutek oznámila. Příkladem může být sexuální zneužívání dětí.²⁶

---

²⁵ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha, 2010, s. 71.

²⁶ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha, 2010, s. 72.

4.6 Disponovanost jedince stát se obětí trestného činu

Zločin se nepochybně může dotknout kohokoliv, avšak empirická data vytrvale naznačují, že u někoho je taková zkušenost nápadně pravděpodobnější než u jiného. Viktimologie tento fakt vystihuje termínem viktimmnost. Jedná se o celkovou disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestné činnosti, případně o příslušný stupeň takového rizika. V zahraniční literatuře se někdy ve stejném smyslu hovoří o náchylnosti k viktimizaci.

Faktorů, které s viktimmností souvisí, objevíme mnoho. Nejčastěji se obětí stanou spíše lidé důvěřiví, lehkomyšní, naivní či vyhledávající riskantní situace, a to ve srovnání s jedinci, dávajícími na sebe a svůj majetek pozor a již z principu se vyhýbajícími jakékoliv situaci, která zavání nebezpečím.

Ústředními činiteli, kteří předurčují pravděpodobnost, že se někdo stane obětí trestné činnosti, je pohlaví, věk a příslušnost sociální třídě. Vhodným příkladem je násilná kriminalita. Vžitý obraz ideální zranitelné, nevinné a bezbranné oběti loupeže je postarší žena. Ve skutečnosti jsou ale tímto typem trestné činnosti výrazně častěji osoby mladších věkových kategorií a spíše muži než ženy.

Předobraz typického pachatele, laděný do podoby cizí osoby, zastírá podstatnou skutečnost, že velké riziko nám u mnoha forem závažné kriminality hrozí spíše od lidí, které osobně známe. Odhaduje se, že více či méně úzké pouto mezi pachatelem a obětí existuje až u 70 % znásilnění stejně jako u nadpoloviční většiny pohlavních zneužití nebo vražd. Celospolečenská diskuze o jevech, jako je násilí vůči ženám nebo týrání dětí, se i díky uvedeným stereotypům nedokáže oprostit od nejdůležitějších mýtů a omylů. Situaci mnoha obětí, jež jsou jimi postiženy, to bohužel činí ještě bezvýchodnější. K nepochopení jejich problému navíc přispívá očekávání, že ke zločinu dochází pouze jednorázově. Je-li agresorem partner nebo rodič, nic takového platit nemusí.²⁷

4.6.1 Volnočasové aktivity mládeže jako prevence kriminality

Pozitivním naplňováním volného času dětí a mládeže aktivitami, které hrají významnou roli při utváření osobnosti mladého člověka, je pozitivní socializací. Snížením kvality společenské péče o volný čas mladé generace je v mnoha případech důsledek nárůstu negativních společenských jevů. Pokud se společnost postará

---

²⁷ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha, 2010, s. 155–157.

o kvalitní trávení volného času mládeže a dětí, může do určité míry kompenzovat nedostatky ve školském systému nebo v rodinném prostředí. Dominantní postavení má ovšem rodina vzhledem k osvojení si aktivit ve volném čase. Ovlivňuje dítě svým každodenním životem a v neposlední řadě na něj působí výchovně. V životě mládeže došlo i ke změnám v oblasti trávení volného času, v institucionálním zabezpečení volného času mládeže. Sport a kultura se velmi zkomercializovaly, s nástupem informačních technologií probíhá takzvaná informační revoluce. Internet se stal dominantním médiem, které je inspirací k prožívání volného času dětí a mládeže. Ve volném čase je na předním místě upřednostňováno mládeží nicnedělání, poslech hudby a navštěvování restauračních zařízení.²⁸

K optimální kvalitě volnočasových aktivit dětí a mládeže přispívá svým přístupem škola, která realizuje v návaznosti na výuku (před a po výuce) nebo v průběhu výuky osvojování si aktivního nebo pasivního přístupu dětí a mládeže k trávení volného času. Možnost aktivního trávení volného času formou nepovinných předmětů, kroužků nabízí většina škol. Některé z nich v době mimo vyučování dávají k využití volného času své tělocvičny a hřiště. Důležitým prvkem, který modeluje vztah dětí k volnočasové tělesné aktivitě, patří i školní tělesná výchova, jež podporuje vztah k aktivitě ve sportovních klubech nebo neorganizovanému sportování mládeže a dětí.

Bohužel se často setkáváme s nezájmem dětí a mládeže o tuto nabídku. Mimo mnoho jiných důvodů může být příčina i to, že děti a mladiství nejsou svým stylem života nebo díky přístupu rodiny k pohybovým a ostatním aktivitám motivováni. Chybí pak základní postojové předpoklady k aktivnímu odpočinku, zejména potřeba pohybu, sociálního kontaktu, seberealizace a podobně. Ohledně pasivního trávení volného času či odpočinku, když vynecháme vliv rodiny, společenské a osobnostní vlivy, se určitá část mládeže dostává na šikmou plochu, protože se ve volném čase nudí. Tento vliv je ještě viditelnější u populace, která má potřebu mimořádných zážitků bez schopnosti získat uspokojivé prožitky vlastní aktivní činností s vlastním přičiněním.

Do této oblasti mládeže a dětí se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů patří:

- 1) Mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu.
- 2) Mládež vyhledávající dramatické a dobrodružné aktivity zástupným způsobem.

---

²⁸ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha, 2000, s. 132–133.

- 3) Chroničtí sledovači filmů, televize a počítačových her.
- 4) Jedinci bavící se pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu apod.²⁹

---

²⁹ MŠMT. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha, 2002, s. 3–15.

5 VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH

5.1 Kyberšikana u mládeže

Jestliže se uvádí, že šikana je jev, který je těžko zjistitelný, potom je logicky mnohem složitější a těžší kontrolovat kyberšikanu a předcházet jí. Ta na internetu a především sociálních sítích poskytuje agresorovi anonymitu, tudíž u něj existuje minimální obava z usvědčení z takového jednání. Není pochyb, že mládež používá moderní technologie masově, skoro každý z dospívajících vlastní mobilní telefon a disponuje přístupem k internetu.³⁰

Toto je nový svět digitálních technologií, jenž má svou temnou stránku, a to kyberšikanu, tedy zneužívání moderních technologií k výhrůžkám, obtěžování, ponižování a zahanbování obětí. Proto se musely vyvinout sofistikovanější metody na odhalování tohoto jednání. Oběti této šikany prožívají nejrůznější způsoby týrání a pachatele to nestojí velkou námahu ani finanční prostředky, počínaje telefonáty a konče falešnými webovými stránkami. Vede to k otázkám, zda je bezpečí dětí a dospívajících ochráněno ve světě textových zpráv, Facebooku, internetových seznamek a dalších sociálních sítí.³¹

Kyberšikana stejně jako šikana není v České republice trestným činem, ale může jejich skutkovou podstatu někdy naplňovat. V případě kyberšikany může jít například o vydírání, vyhrožování, nebezpečné pronásledování (stalking) nebo útisk.³²

5.1.1 Zanedbávání

Obecně se jedná o rodičovskou nevšímavost týkající se uspokojování potřeb dítěte, které rodiči úmyslně zanedbávají a na zřetelné signály nouze svého dítěte nereagují.³³

Zajímavé je porovnání mezi zanedbaným a týraným dítětem, i když oboje vychází ze stejných negativních rodičovských postojů k dítěti. Chovají-li se rodiče ke svým dětem agresivně nebo nevšímavě, považuje se nevšímavost jako závažnější problém než agresivita. Rodič, který se chová agresivně k dítěti, mu může způsobit

³⁰ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 39.

³¹ ROGERS, V. *Cyberbullying*. London, 2010, s. 28.

³² ROGERS, V. *Cyberbullying*. London, 2010, s. 14.

³³ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1997, s. 98.

vážný úraz nebo zranění, v nejhrošším případě i smrt. Pokud si rodiče dítěte nevšimají, a tudíž ho zanedbávají, dítě nemá dostatek podnětů, aby rozvíjelo svůj intelekt, pokud s ním rodiče málo mluví, opoždí se ve vývoji řeči a dalších základních dovednostech. Tyto zanedbané děti jsou hůře živeny, to způsobuje časté onemocnění, projevují málo zájmu, špatně navazují kontakty s jinými lidmi, nemají dostatečný soucit s bližním a často se můžou stát obětními beránky dětských kolektivů. Společným rysem obou typů je necitlivost k potřebám dítěte ze strany rodičů.³⁴

Podle Špeciánové se zanedbávání dělí do několika druhů:

- a) Tělesné zanedbávání – rodič či jiná pečující osoba selhává při zabezpečení tělesných potřeb dítěte, jako jsou výživa, ošacení, ochrana před ohrožením a další.
- b) Citové zanedbávání – vyznačuje se selháním při zabezpečování citových potřeb dítěte, a to zejména v oblasti lásky.
- c) Zanedbávání vzdělání – představuje selhání v zabezpečení vzdělání dítěte, zde si můžeme představit např. časté absence dítěte ve škole. Krajním případem tohoto druhu zanedbání je izolace dítěte od lidské společnosti.
- d) Zanedbávání v oblasti zdravotní péče – jedná se o případy opomíjení základní preventivní zdravotní péče nebo její zanedbání v případech, kdy dítě tuto péči potřebuje. Pod tento druh zanedbávání můžeme přiřadit také nedostatečný dohled, který se projevuje např. zvýšeným počtem úrazů dítěte, kterým však rodič mohl zabránit.³⁵

5.2 Podávání alkoholických látek mládeži

V oblasti konzumace návykových látek se do popředí před alkohol dostaly omamné a psychotropní látky. Česká společnost v marné snaze užít si svobodu prostřednictvím alkoholu zaujala i stejný postoj k drogám a jejich užívání. Droga jako nekonvenční prostředek úniku od běžných povinností a starostí může sloužit i jakourčitýprostředek nesouhlasu s konvenčním pojetím života a projev generačního vzdoru.

Na začátek a rozvoj konzumace alkoholu u mládeže působí příznivě široký postoj veřejnosti a příslušníků rodiny, která k této problematice přistupuje benevolentně a s pochopením. Velké množství dětí má proto nejednu zkušenost s požíváním

³⁴ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1997, s. 98.

³⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha, 2003, s. 24.

alkoholických nápojů, některé dokonce s podnapilostí. Ovšem až v období dospívání dochází k uvědomělému postoji k pití alkoholu, který je poměrně snadno dostupný na trhu. Kupní cena alkoholických nápojů je ve srovnání s ostatními nápoji v mnohem nižších relacích. Pivo, které je zpravidla nejdostupnějším nápojem, ať už se jedná o restaurace nebo zábavná zařízení, kde mládež v dnešní době tráví většinu svého volného času. Účinky piva jsou zlehčovány a podceňovány, pro nízký obsah alkoholu není považován za pravý alkoholický nápoj.

Pokud jde o kriminální jednání zvané jako podávání alkoholických nápojů mládeži, potom můžeme takové pachatele rozdělit do tří základních skupin:

- 1) Pracovníci pohostinských zařízení a zábavních podniků, kterým jde především o co nejvyšší zisk z prodeje.
- 2) Osoby, které jsou ve vztahu k osobě mladší 18 let, které alkohol podávají, v rodinném poměru.
- 3) Osoby, které jsou ve vztahu k osobě mladší 18 let, které alkohol podávají a jsou v přátelském poměru.³⁶

5.3 Domácí násilí

Dospělí stále mladistvým dávají najevo, že jim mohou důvěřovat, že by se na svou rodinu měli vždy a ve všem spolehnout a měli by ji poslouchat. Dospělý vystupuje v pozici autority, tudíž se očekává, že by měl mladým lidem pomáhat, aby se učili rozvíjet svou osobnost. Ovšem co když má dospělý chování, které není v souladu se správným dospíváním, ale naopak jeho růst a výchovu ohrožuje. Toto jednání nazýváme týráním a zneužíváním. Rozlišujeme jejich dvě formy:

- První forma se týká fyzické bolesti, jde tedy o tělesné týráné.
- Druhá forma podrývá sebedůvěru nebo urážení – jde o emocionální nebo psychické týráné.³⁷

5.3.1 Tělesné týráné

Pokud se bavíme o tělesném ubližování a týráné dětí, vždy je tu otázka, kde vlastně začíná. Česká právní úprava rodičům přiznává pouze právo užít ve výchově svých dětí takové prostředky, které jsou přiměřené a neohrožují zdraví, tělesný a mravní vývoj dítěte. Podle české právní úpravy je to nepřiměřený zásah do tělesné

³⁶ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha, 2010, s. 54–62.

³⁷ MUFSON, S., KRANZ, R. *O týráné a zneužívání*. Praha, 1996, s. 5–6.

integrity dítěte.³⁸

Podle výboru OSN pro práva dítěte je každý tělesný trest násilím na dětech. To znamená, že trest použitím fyzické síly s cílem způsobit bolest je nevhodný, proto není žádoucí k donucení k určitému způsobu chování.³⁹ Za určitých podmínek může být více bolestivé pro dítě slovní urážení, ponižování nebo odmítání jeho citových potřeb, což představuje další formu, kterou nazýváme psychické týrání.⁴⁰

5.3.2 Psychické týrání

Psychické týrání zahrnuje chování dospělé osoby zejména v jednání, které má závažný a nepříznivý vliv na citový vývoj dítěte a jeho chování. Tato psychická bolest je neměřitelná, ale v některých případech vážnější než fyzické týrání.

Projevuje se nejčastěji:

- Slovními útoky na sebevědomí dítěte.
- Opakovaným ponižováním.
- Odmítáním a zavrhováním dítěte.⁴¹

Psychické týrání má dvě složky:

- Aktivní složka spočívá v záměrném a účelovém jednání.
- Pasivní spočívá v absenci něčeho, co by mělo být přítomno ve vztahu k dítěti.⁴²

Dítě, které je nadměrně vystaveno kritice a ponižování ze strany rodičů a svého okolí, nemá možnost si vážít samo sebe, zažívá stavy úzkosti, pocit méněcennosti a má nízkou sebedůvěru.⁴³

---

³⁸ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda, 2002, s. 38.

³⁹ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha, 2009, s. 8.

⁴⁰ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha, 1996, s. 32.

⁴¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha, 2003, s. 21.

⁴² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha, 2003, s. 21.

⁴³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha, 1996, s. 34.

5.3.3 Pohlavní zneužívání

Z kriminálního hlediska jde o uskutečnění pohlavního styku či jiných aktivit s dítětem mladším než 15 let. Toto jednání je zásah do sexuálního života jedinců, kteří nejsou sexuálně vyzrálí, což může mít za následek poruchu v sexuální oblasti na celý život.⁴⁴

V odborné literatuře můžeme nalézt celou řadu definic pohlavního zneužívání, které se snaží stanovit jeho podstatu. Odborníci z Británie se dohodli, že každá z definic by měla obsahovat zejména:

- Zrazení přirozené důvěry a odpovědnosti.
- Neschopnost dítěte dát souhlas.
- Zneužití moci.
- Širokou škálu sexuálních aktivit.
- Zastrasování a donucování.
- Prožívání ohrožení bez ohledu na způsob zneužití.⁴⁵

O sexuální zneužití jde v případě nechtěného sexuálního styku, sahání na intimní místa nebo líbání, patří sem i bezkontaktní zneužívání, které zahrnuje nucené přihlížení sexuálním projevům jiných osob. K tomu patří i pornografické natáčení nebo fotografování dětí a mládeže.⁴⁶

Podle zdravotní komise Rady Evropy je sexuální zneužití dítěte nepřiměřené vystavení pohlavnímu styku nebo chování. Průzkumy z různých zemí ukazují, že pachatelem bývá ten, kdo je dítěti nejbližší, to znamená nejčastěji člen rodiny nebo jiná osoba blízká dítěti. Pokud je pachatelem rodič, nazýváme to incest. Jde o zradu důvěry dítěte a zneužití zodpovědnosti a moci autority, kterou má vztah dítěte a jeho rodiče. Ten má vždy morální odpovědnost bez ohledu na to, jak se dítě chová.⁴⁷

Zneuživatelé často působí na city dítěte, kdy jim za mlčení dávají dárky, odměňují je nebo slibují jiné výhody, uchylují se i k vyhrožování násilím, pokud se někomu svěří. R. Summit v roce 1983 popsal syndrom dětského přizpůsobení pohlavnímu zneužití, jenž má pět fází⁴⁸

⁴⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 147.

⁴⁵ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha, 1996, s. 38–39.

⁴⁶ MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha, 1996, s. 6.

⁴⁷ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha, 2000, s. 67.

⁴⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, 1995, s. 72.

- a) **Utajování** – v této fázi je dítě závislé na zneužívateři, který na něj psychicky působí a snaží se ho přesvědčit, že se jedná o jejich společné tajemství, kterému by stejně nikdo v případě vyzrazení nerozuměl. Dále dítěti vyhrožuje, že by ho za to rodiče nenáviděli, nebo mu vyhrožuje zbitím, zabitím nebo umístěním do dětského domova.
- b) **Bezmocnost** – je dána vztahem dítěte ke zneužívateři, kterým nejčastěji bývá osoba, které je dítě svěřeno do péče. Pouze ve výjimečných případech jde o osobu cizí.
- c) **Svedení a přizpůsobení** – sexuální zneužívání je opakovaná záležitost, kterou dítě postupně přijme a podřídí se jí. Později se samo z celé vzniklé situace viní, a aby si opět získalo lásku a přízeň dospělého, zcela se mu podrobuje. Rozvíjí se tehdy, pokud se dítě nesevřelo ihned.
- d) **Opožděné, konfliktní a nespravedlivé odhalení** – dítě oznámí sexuální zneužívání s velkým časovým odstupem a jeho výpověď poté působí nevěrohodně. Zneuživatel je nevinen do doby, než mu je vina prokázána, má tedy nad dítětem psychickou výhodu.
- e) **Odvolání výpovědi** – dítě pozná, že strach a výhrůžky z prozrazení byly oprávněné, připustí, že si vše vymyslelo a ve spojitosti s pozdním oznámením poskytuje pachateli silný prostředek obhajoby. Je tedy nutné dítěti poskytnout potřebnou psychickou podporu, aby k této fázi nedošlo.⁴⁹

5.4 Dětská prostituce

Jedná se o nezákonné chování, při němž dochází k sexuální aktivitě dítěte za peníze nebo za jinou odměnu. Toto chování je pro dítě traumatizující, dochází při něm k ohrožení jeho přirozeného rozvoje. Hlavní příčina dětské prostituce bývá chudoba, osobní zkušenost se sexuálním zneužíváním v dětství, domácí násilí a dysfunkční rodina. Děti jsou k prostituci nuceny blízkými osobami, nejčastěji z řad rodinných příslušníků, ale i cizími osobami, získané peníze potom slouží na zajištění obživy. Dětská prostituce je hrubým porušením Úmluvy o právech dítěte a řady mezinárodních dohod týkajících se ochrany dětí.⁵⁰

⁴⁹ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, 1995, s. 73–74.

⁵⁰ VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha, 2006, s. 12–13.

5.4.1 Dětská pornografie

Jedná se o jakýkoliv obrazový nebo zvukový materiál, který děti používá v sexuálním kontextu. Obrazovou pornografií se rozumí zachycení dítěte při sexuální činnosti, ať už je skutečná či simulovaná nebo vystavování pohlavních orgánů dítěte pro sexuální uspokojení uživatele. Za zvukovou pornografií lze považovat jakýkoliv záznam dětského hlasu, ať skutečný, nebo simulovaný pro účel sexuálního uspokojení uživatele. U obou případů je trestná výroba i rozšiřování a používání takového materiálu.⁵¹

5.5 Obchod s dětmi

Za obchodování s dětmi je považována transakce, při které je dítě jednou osobou předáno jiné osobě, a to za odměnu nebo poskytnutí jiného plnění. Takové obchodování s dětmi nejvíce ohrožuje takzvané děti ulic nebo děti z velmi chudých rodin, děti pohybující se v oblasti sexuálního průmyslu a děti s postižením.

V praxi to znamená, že dítě souhlasí s odchodem na jiné místo, protože je obelháno vidinou pozitivního zisku. Realita je přitom úplně jiná, čeká ho jen sexuální zneužívání a vykořisťování. Je třeba si však uvědomit, že toto jednání je neomluvitelné, i když k tomu dá samo dítě souhlas.⁵²

5.5.1 Pedofilie

Název pochází z řeckých slov *pais* (hoch, dítě) a *philós* (milovník). Pedofil je tedy milovník dětí. Jde o erotické zaměření v prepubertálním věku, tedy na chlapce a dívky ve věku 5–12 let. Pedofilové preferují jak fyzickou nezralost, tak i dětské chování.

Pedofilové jsou považováni za jedince sociosexuálně nezralé. Vnímají sex s partnerem stejné věkové skupiny jako ohrožení, může to být i příliš úzký kontakt s matkou, který jim neumožňuje navázat vztah s jinou dospělou ženou.⁵³

---

⁵¹ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha, 1999, s. 93–95.

⁵² VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha, 2006, s. 15–16.

⁵³ CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha, 2003, s. 167.

5.6 Komerční sexuální zneužívání dětí

Komerční sexuální zneužívání dětí patří mezi hrubá porušení dětských práv a je to trestný čin. Přesto je v celém světě na vzestupu. Nejčastější formou je dětská prostituce, dětská pornografie a obchod s dětmi.⁵⁴ Objevuje se poměrně nový jev, a to sexuální turistika. K rozvoji došlo ve druhé polovině 20. století. Tuto turistiku vyhledávají především pedofilové, skupiny navazující kontakt s jedinci pubertálního věku a skupiny, které děti sexuálně zneužívají příležitostně, aniž by se orientovaly konkrétně. Sexuální turistikou se téměř v celém světě zabývají také cestovní kanceláře, které kromě zprostředkování pobytového zájezdu zprostředkují i sexuální služby. Názorným příkladem jsou zájezdy japonských kanceláří do Vietnamu, Kambodži a Číny. Turisté se takto daleko od domova cítí anonymně a zbavují se zábran a omezení.⁵⁵

Vzhledem k velkému nárůstu a rozvoji sexuální turistiky bylo nutné přijmout opatření zabráňující šíření a též k ochraně dětí. Komise Rady Evropy navrhla soubor aktivit boje proti sexuální turistice:

- 1) Odrazovat a trestně stíhat jedince sexuálně zneužívající děti, to znamená, že sexuální zneužívání dětí ke komerčním účelům je amorální, nežádoucí a zakázané.
- 2) Vyzvala členské státy, aby tomuto negativnímu jevu čelily společně a vzájemně spolu soudně spolupracovaly.
- 3) Působit na nabídku a poptávku po sexuální turistice se zaměřením na děti.⁵⁶

5.6.1 Dopady sexuálního zneužívání

Dítě, které bylo sexuálně zneužito, zažívá velké ponížení své osobnosti. Vlivem toho dochází i ke změně přístupu k lidem, ke změnám chování i k postoji k vlastní osobě. Důsledky zneužívání se projevují nejen v psychice, ale také často na zdraví. Dítě je tímto zážitkem poznamenáno na celý život.

Tyto následky zneužívání se nemusí projevit u oběti ihned po zneužití. Je-li dítě v nízkém věku, nerozumí tomu, co se děje, nepůsobí mu zneužívání bolest a je utvrzováno pachatelem v tom, že je to zcela normální chování. Následky se nejčastěji projeví při nástupu adolescence. Důležitými faktory jsou především forma zneužití,

⁵⁴ WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha, 2005, s. 139.

⁵⁵ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha, 2005, s. 32.

⁵⁶ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha, 1999, s. 103–104.

míra brutality a bolesti, věk, kdy začalo. Nejzávažnější následky sexuálního zneužívání jsou:

- Neurotické symptomy – úzkost, depresivita, vnitřní konflikty.
- Poruchy příjmu potravy – mentální anorexie, bulimie, problémy s vyměšováním.
- Závislosti – alkohol, drogy.
- Předčasné zahájení sexuálního života – masturbace, promiskuita.
- Narušení vnitřních a osobních vztahů – nevhodné chování, více manželství, izolace, promiskuita.⁵⁷

5.6.2 Zvláštní formy týrání a zneužívání

Syndrom zneužívaného, týraného a zanedbaného dítěte nalezneme v odborné literatuře nejčastěji pod zkratkou syndrom CAN, což pochází z anglického názvu child abuse and neglect. Syndrom CAN je nežádoucí společenský jev a jeho podstatou je ubližování dětem.

Zvláštní formy syndromu CAN

Mimo nejčastějších formy syndromu CAN existují také zvláštní formy, mezi něž řadíme: systémové týrání, rituální zneužívání, komerční zneužívání dětí, organizované zneužívání dětí, sexuální terorismus a „Münchhausenův syndrom by proxy“.

- Systémové týrání – Vyznačuje se druhotným ubližováním dítěti. Po prvním prožitém traumatu, které může být způsobeno poraněním či poškozením dítěte, následuje druhotné týrání ze strany těch, kdo by měli dítě chránit před útokem nebo po provedeném útoku. Nastává zde paradox, protože kvůli systému je dítě poškizováno, přesto že byl založen na ochranu a pomoc dětem a rodinám. Patří sem:
  1. Automatické odebrání dítěte z rodiny po zjištění problému, aniž by jí byla poskytnuta podpora a pomoc.
  2. Opakované lékařské prohlídky, výslech policíí, u soudu, které jsou provedeny nadbytečně, výslech za přítomnosti pachatele.
  3. Nedostatečná péče v zš, mš, výchovné instituce apod..

---

⁵⁷ DUŠKOVÁ, Z., a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992–2003*. Praha, 2004, s. 55–59.

4. Zpochybnění problému s týráním při svěřením se dítětem odborníkovi, poté se opakovaně provádí výslech a vyvolává to u dítěte traumatické zážitky.⁵⁸

5.6.3 Rituální zneužívání

Jedná se o nejpodivuhodnější formu zneužívání. Projevuje se neuvěřitelnými znaky, které mají magickou, nadpřirozenou či náboženskou charakteristiku a jsou součástí určitého společenství. Provozovatelé těchto aktivit používají magické symboly, aby v dítěti probudili strach. Ve většině případů ale jde o více než nahnat strach. Bohužel je věrohodnost těchto prožitků většinou zlehčována hlavně tehdy, když je popisována dětmi. Je třeba brát toto tvrzení vážně a alespoň je prověřit.⁵⁹

5.6.4 Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)

Velmi zvláštní forma zneužívání dětí, kdy si rodiče vymýšlejí u svých dětí nejrůznější příznaky onemocnění, někdy je i sami zapříčiňují jen proto, aby dítě bylo léčeno a vyšetřováno lékařem. Nejčastěji se vyskytuje u dětí, jejichž rodiče sami předstírají onemocnění.

Převážně se jedná o matky, které nechávají dítě opakovaně vyšetřovat pro nemoc, kterou vůbec nemá. Rodič používá mnohdy různé prostředky a metody, aby lékař uvěřil, že je dítě skutečně nemocné. Jsou známé případy, kdy takto narušená matka přidávala do stolice krev, zasahovala lékařskými nástroji do těla dítěte, dokonce falšovala lékařské dokumenty. K tomuto jednání může matku vést motivace, že díky tomu se na ni bude pohlížet jako na zodpovědného a starostlivého rodiče. Těší ji i obdiv její osobnosti u zdravotníků nebo výhody sociálních dávek. Tento syndrom se považuje za ojedinělý, bohužel to ale není pravda. Je patrné už z mnoha zjištěných případů, že tento syndrom končí dokonce smrtí, a to nejčastěji zadušením.⁶⁰

---

⁵⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, 1995, s. 97.

⁵⁹ VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha, 1999, s. 89–90.

⁶⁰ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, 1995, s. 51–52.

6 KONTROLA A PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

6.1 Následky špatného zacházení s dětmi

Mnoho dětí je v průběhu svého života vystavováno různé míře traumatických událostí či stresů, s nimiž se musí určitým způsobem vyrovnat. Skupiny, kterých se toto nejčastěji týká, jsou děti ohrožené prostředím, ve kterém se jim nedostává psychických nebo tělesných potřeb nebo které jsou zneužívány či týrány v rodině i mimo ni. Naše společnost se v posledních letech na tuto skutečnost pozorně zaměřuje stále více. Neadekvátní péče o dítě má řadu forem, přechody mezi nimi jsou plynulé a mnohdy se různé formy vyskytují současně. Jak jsme si už řekli, patří mezi ně:

- Týrání dítěte – tělesné, týrání emoční.
- Psychická deprivace – dlouhodobý nedostatek uspokojení potřeby lásky, vřelého vztahu a dostatečného množství dalších podnětů z prostředí.
- Zanedbávání dítěte – v otázkách hygieny, výživy, ale i nedostatečnou zdravotní péčí nebo vystavování nebezpečným a stresovým situacím doma i mimo něj.
- Zneužívání dítěte – uspokojování sexuálních potřeb jiných osob na úkor dítěte, které má celou řadu forem od relativně méně závažných po velmi závažné.⁶¹

6.2 Diagnostické postupy v případě podezření na špatné zacházení s dětmi

Pokud existuje podezření na zneužívání a týrání dítěte, je na místě okamžitý zásah, důraz se klade především na ochranu dítěte. Na místě je důkladné vyšetření lékařem nebo alespoň krátká hospitalizace. Špatné zacházení děti často popírají nebo se je snaží co nejvíce minimalizovat, může to být způsobeno strachem před trestem či dalším týráním, ale nejčastěji se snaží chránit rodiče, přestože jsou to právě oni, kdo jim opakovaně ubližují, protože k nim mají stále silný vztah. U starších dětí se stává, že připouštějí oprávněnost tvrdých trestů od rodičů a vnímají je jako zasloužené tresty za jejich chování. Jen v minimálním počtu případů jde o vystupňování běžných trestů

---

⁶¹ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha, 2001, s. 695–703.

u dětí, které rodiče nezvládají. Častější jsou případy, kdy násilí nebylo reakcí na nepřiměřené chování dítěte.

Při vyšetřování menších dětí bývá přínosnější nechat dítě, aby události přešlo s panenkami, protože ve hře se dítě vyjádří volněji a i pro něj je to snesitelnější forma než slovní popis. Negativní zážitky se i bez přímé instrukce často promítají do hry, do příběhů k obrázkům, ale i do ostatních projekčních metod.⁶²

6.2.1 Vodítka k terapii

Terapie traumat a špatného zacházení vychází z kompletního rozboru celého případu, je nezbytná úzká spolupráce s policií, lékaři a sociálními službami. Jde-li o sexuální zneužívání dítěte, je zákonem stanoven postup pro tyto trestné činy. Nejdůležitější je v první řadě zajistit dítěti bezpečnost i další sociální pomoc, a to i celé rodině. Pokud je naděje, že rodinu lze zachránit musí, se dlouhodobě účastnit psychoterapeutického vedení. Důležité je zaměřit se u těchto rodin na rozvoj nových sociálních vzorců chování u dítěte a rodičů, tyto změny umožní jejich vzájemnou interakci. Usiluje se o to, aby si samo dítě osvojilo nové způsoby chování a aby toto chování mělo pro rodiče méně rozčilujících prvků. Dítě by mělo v terapeutickém prostředí zažít nové zkušenosti a vztahy a naučit se reagovat pozitivně a tím pomáhat rodině. Důležité také je umožnit dítěti emočně zpracovat negativní zkušenost.⁶³

6.3 Kontrola kriminality

Přes veškeré rozdíly, které mezi zločiny existují, můžeme popsat dva základní postupy k jejich předcházení a omezování. Jde o strategii preventivní a represivní. Preventivní strategie se orientuje na aktivní předcházení zločinu. Využívají se k tomu zdroje z oblastí sociálního života, tedy i mimo trestní právo a samotnou justici. Represivní strategie představuje reakci na již spáchaný trestný čin a má především trestněprávní charakter. V reálném životě se oba postupy prolínají, protože se předpokládá, že budou rozvíjeny současně a vzájemně se podpoří.

Prevencí kriminality však rozumíme spíše aktivity charakteru mimotrestního, orientovaného na odstranění nebo oslabení kriminogenních faktorů nepřímo, či přímo. Každá teorie, která se snaží o vysvětlení, je současně prevencí, pokud poukazuje na

---

⁶² SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha, 2001, s. 707.

⁶³ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha, 2001, s. 721.

příčiny, potom nám dává návod, jak těmto faktorům zabránit. Strategie represivní je založena na tom, že dopustí-li se někdo kriminálního skutku, musí očekávat, že společnost jeho jednání postihne trestem, pokud neunikne odhalení.⁶⁴

6.3.1 Pomoc v institucích a organizacích

Psychoterapeutická centra a pracoviště

Jsou určena klientům určité věkové skupiny, například dospívajícím, dětem či dospělým. Do takového centra je možné přijít na doporučení pracovníka linky důvěry, krizového centra či po vlastním uvážení. Je mnoho důvodů, proč jsou tato centra navštěvována, např. když si nevíme rady s osobním či rodinným problémem, který je nad naše síly, často je doprovázen pocity úzkosti, smutku nebo strachem, jehož se sami neumíme zbavit. Pracovník centra se s vámi sejde, aby se co nejlíže seznámil s vaší situací, na vše potřebné se vyptá. Pokud bude váš problém natolik závažný, nabídne vám určitou formu kontaktu, například individuální návštěvy v psychoterapeutickém centru nebo psychoterapeutickou skupinu.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Nachází se v každém regionu a klientem může být každý bez ohledu na věk, pokud má problémy týkající se jakéhokoliv lidského vztahu. Může jít o vztahy milenecké, manželské, partnerské, vztahy rodinné – rodiče s dítětem, či naopak, generační vztahy prarodiče, děti. Tento typ poradny umožňuje, aby člověk přišel sám, nebo s osobou či s celou rodinou, jíž se problém týká.

Pedagogicko-psychologická poradna

Pedagogicko-psychologická poradna je v každém regionu naší republiky. Slouží dětem nebo mladistvým, kteří mají různé problémy se školou. Odborně se zabývá volbou povolání nebo střední školy, rovněž problémy osvojování si učiva či pracovního tempa ve škole, ale i potížemi s vrstevníky nebo rodiči, které se poté odrážejí ve školním prospěchu nebo chování ve škole. Klientem této poradny se může stát dítě či mladistvý od 3 do 15 let.

Krizové centrum

Krizové centrum je služba zaměřená na pomoc lidem v naléhavých životních situacích. Do takového centra lze přijít podle svého uvážení nebo na doporučení.

---

⁶⁴ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha, 2010, s. 169–183.

Pracovníci centra jsou zkušení psychiatři a psychologové nebo zdravotní sestry či sociální pracovníci, kteří jsou velmi dobře vyškoleni pro práci s klienty, kteří jsou v životní krizi. Provoz centra je převážně nepřetržitý.⁶⁵

Linka bezpečí

Obecně můžeme říct, že na Linku bezpečí se obracejí děti a mladiství v situacích, pokud mají problém a nemají ve své blízkosti osobu, které by důvěřovali, nebo pokud se dítě dostane do kritické situace vinou svých nejbližších. Volají i děti, které si nemají s kým povídat. Některé z nich tíží vztahy s rodiči, jiné trápí šikanování nebo nezvládání školních povinností či problémy s drogami.

Klade se důraz na prevenci proti tělesnému a psychickému týrání, pohlavnímu zneužívání a zanedbávání dětí. Podezřelé případy předkládají konzultanti analytické skupině Linky bezpečí a ti poté navrhnou řešení pro danou situaci dítěte. Linka bezpečí se snaží pomoci prostřednictvím pracovníků z místních úřadů, státních institucí a v odůvodněných případech i policie. Linka bezpečí je celostátní telefonická linka pro mládež a děti nacházející se v těžkých situacích ve svém životě. Byla založena v roce 1994 nadací Naše dítě. Tato linka má několik čísel a telefonické hovory jsou zdarma. Operátoři jsou na linkách 24 hodin denně včetně svátků a nedělí. Nutno říct, že tato služba je anonymní a poskytuje první pomoc dětem a mladistvým, kteří se ocitnou v tíživé životní situaci.⁶⁶

---

⁶⁵ MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha, 1996, s. 113–116.

⁶⁶ PÖTHER, P. *Dítě v ohrožení*. Praha, 1996, s. 9–10.

7 VÝZKUM – VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

7.1 Cíl výzkumu

Cílem bylo zmapovat povědomí a zkušenosti starších žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol v oblasti kriminality páchané na dětech a mladistvých. Výzkum byl založen na hypotézách:

1. Hlavní hypotéza: Předpokládám, že více jak polovina respondentů má nízkou znalost služeb poskytovaných institucemi a centry pro pomoc nezletilým.
2. Hypotéza: Předpokládám, že na území Českých Budějovic má více jak polovina respondentů vysokou náchylnost stát se obětí trestného činu.

7.2 Popis sběru dat

Sběr údajů probíhal v měsíci březnu 2019 v Českých Budějovicích. Za výzkumnou techniku byl zvolen dotazník, který umožňuje oslovit větší počet respondentů v kratším časovém úseku. Použil jsem vlastní výzkumný dotazník, který byl vytvořen na základě hypotéz a cílů výzkumné práce. K účasti na výzkumu byli přizváni žáci 8. a 9. tříd základních škol a studenti středních škol v prvním a druhém ročníku. Před rozdáním dotazníků byli studenti ujištěni, že dotazník je zcela anonymní, aby nemohl být s ním nikdo konkrétní spojován. Při formulaci otázek a odpovědí byl zohledněn věk respondentů, proto jsou otázky kladeny velmi jednoduše. Doba na vyplnění dotazníků byla stanovena na 15 minut. Dotazník obsahoval 11 otázek, které respondenti vyplňovali zakroužkováním vybrané odpovědi, v případě, kdy respondenti nesouhlasili s žádnou odpovědí či měli jiný postoj, mohli se volně vyjádřit.

7.3 Vyhodnocení jednotlivých otázek

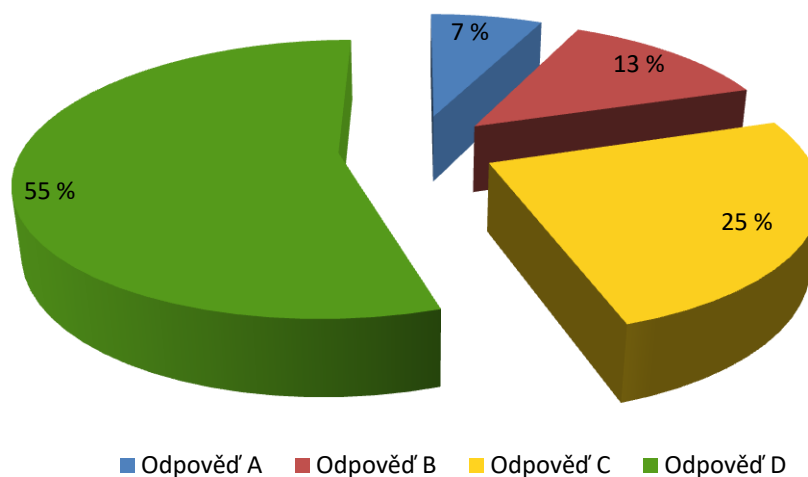
Základní údaje souboru respondentů byly zjištěny pomocí dvou úvodních otázek. Z hlediska pohlaví v něm bylo zastoupeno 60 dívek a 40 chlapců.

Jednotlivé otázky

3) Jak trávím svůj volný čas

Graf 1: Trávení volného času⁶⁷

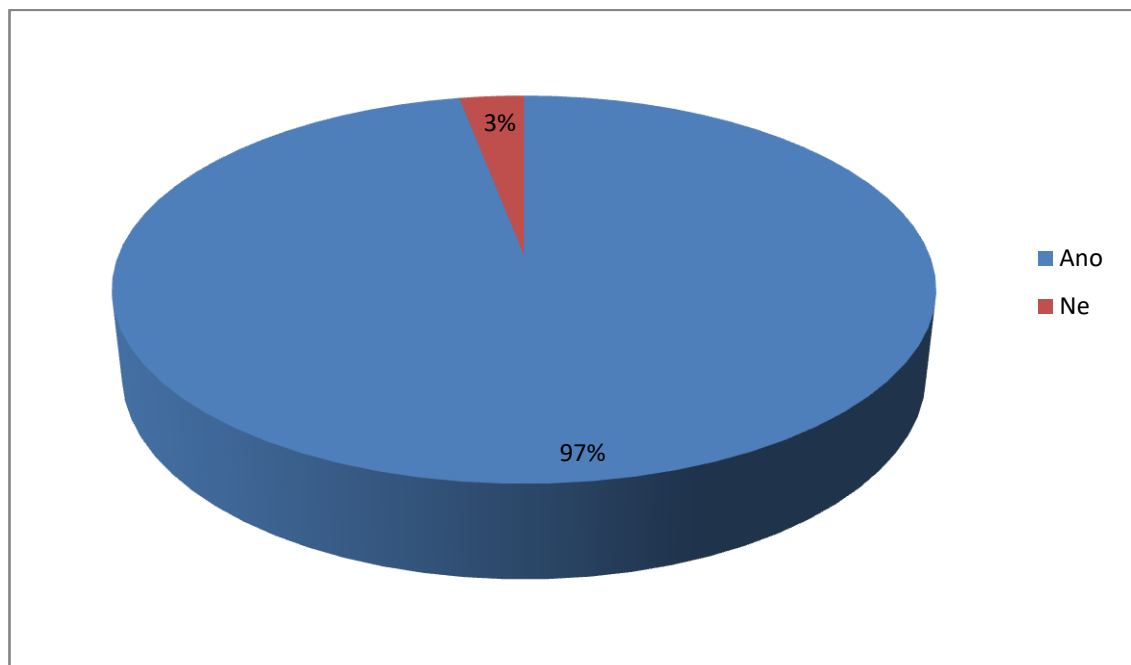

55 % respondentů (celkem 55) označilo odpověď D, tedy že svůj čas tráví venku s přáteli. Na druhém místě se objevilo trávení volného času doma, tedy odpověď C 25 % dotazovaných (25 celkem). 13 % respondentů označilo odpověď B – trávení volného času při mimoškolních aktivitách (celkem 13) a pouze 7 % respondentů přiznalo, že tráví svůj volný čas v restauračních zařízeních a klubech, tedy odpověď A (7 celkem). Odpověď jinde nezvolil ani jeden dotazovaný.

⁶⁷ Vlastní zdroj.

4) Cítíte se během prožívání Vašeho volného času bezpečně? (resp. nemáte obavy z něho konkrétního)

Graf 2: Obavy při trávení volného času⁶⁸

Na tuto otázku uvedlo odpověď ano celkem 97 % dotazovaných (97). 3 % (3) respondentů se během svého volného času bezpečně necítí. Mezi důvody, proč tomu tak je, bylo uvedeno, že:

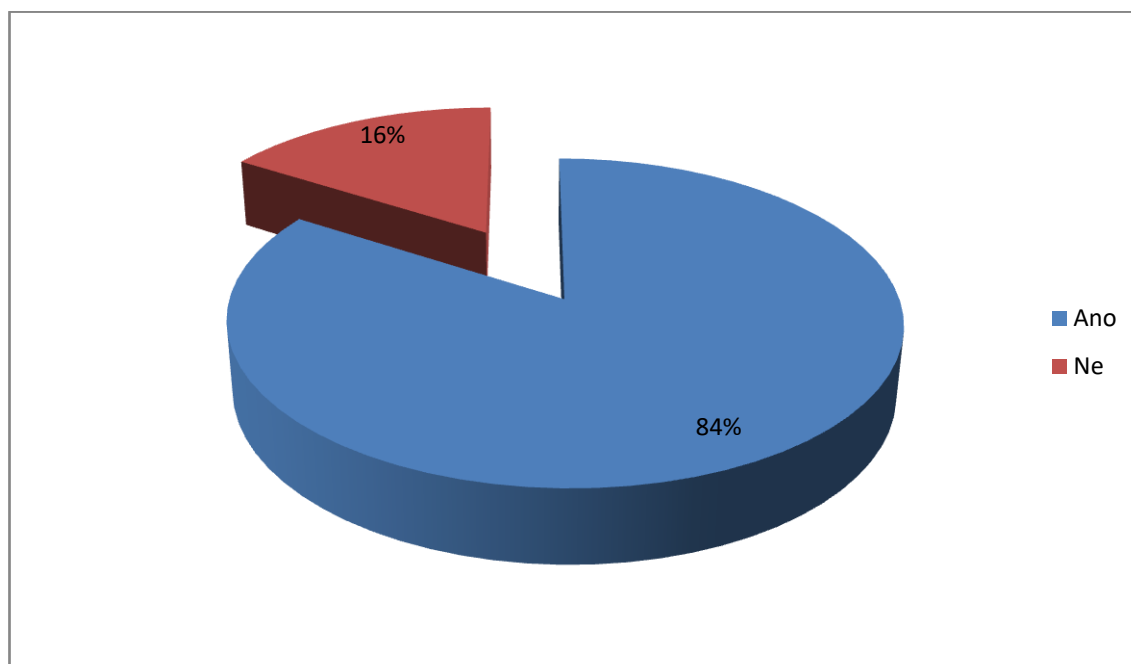
- a) Respondenti se nejvíce obávají romských obyvatel a konfliktů s nimi.
- b) Strach ze ztráty osobních věcí a následný trest od rodičů.

---

⁶⁸ Vlastní zdroj.

5) Jste spokojen/a s kolektivem ve Vaší třídě?

Graf 3: Spokojenost s kolektivem ve třídě⁶⁹

K otázce spokojenosti s třídním kolektivem označilo 84 % (84) dotazovaných odpověď ano. Odpověď ne uvedlo 16 % (16) respondentů. Mezi důvody nespokojenosti převažovaly názory:

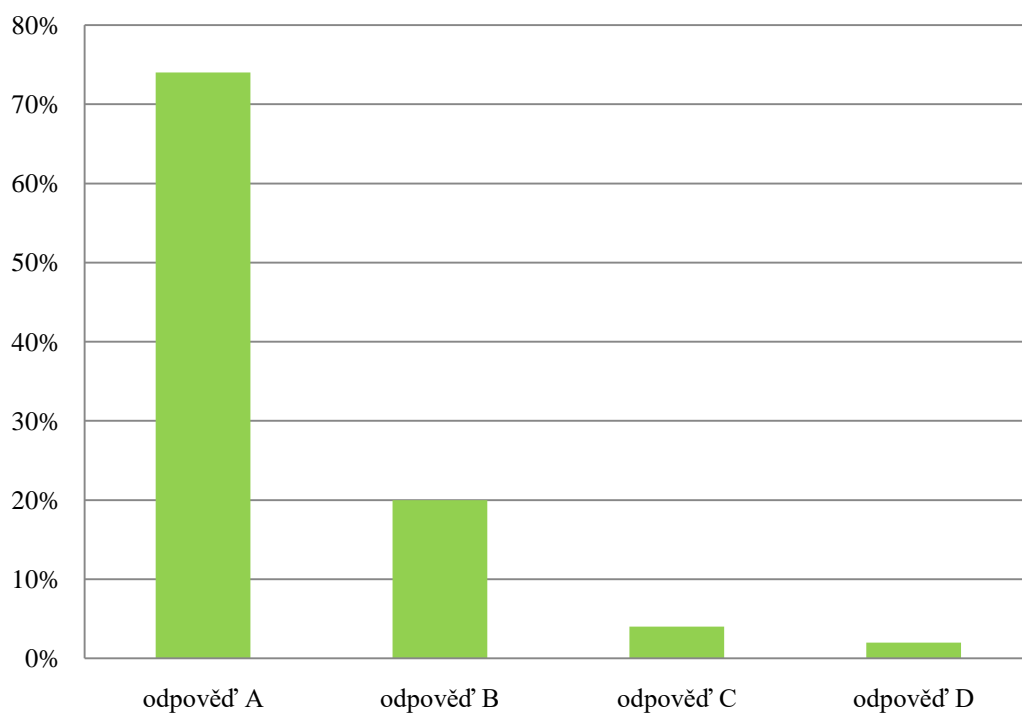
- a) Nemám rád svoje spolužáky.
- b) Ve třídě se tvoří několik skupin a na základě toho se třída špatně domlouvá na společných věcech a vznikají konflikty.

---

⁶⁹ Vlastní zdroj.

6) Jaké jsou vztahy ve Vaší rodině? (tzn. rodiče, sourozenci, prarodiče)

Graf 4: Vztahy v rodině⁷⁰

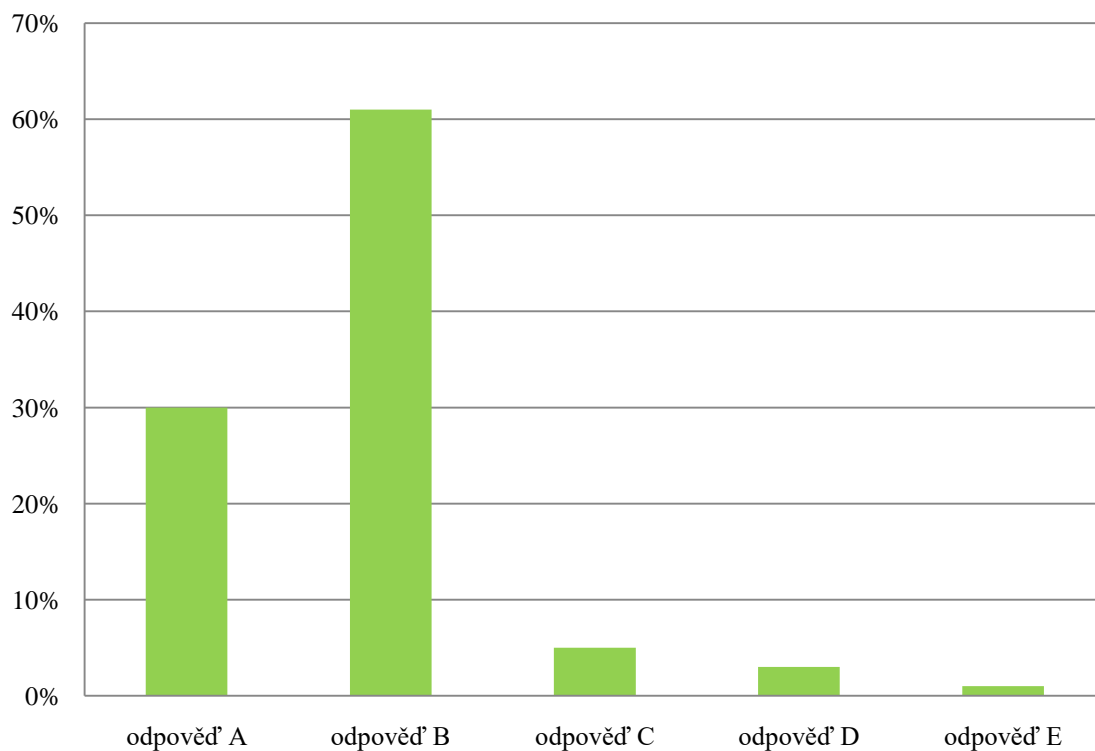
Zde 74 % (74) žáků uvedlo odpověď A – že by vztahy ve své rodině označily jako skvělé a nic by neměnily. 20 % (20) dotazovaných by vztahy v rodině označilo za dobré a bezproblémové, 4 % (4) zaškrtnulo možnost špatné, tedy C a 2 % (2) možnost D – velmi špatné. Odpověď jiné neoznačil nikdo z dotazovaných.

---

⁷⁰ Vlastní zdroj.

7) Pokud byste se z nějakého důvodu cítili osamocení, smutní nebo nešťastní, kam byste se obrátili pro pomoc?

Graf 5: Obrácení se pro pomoc ve stavech smutku či osamocení⁷¹

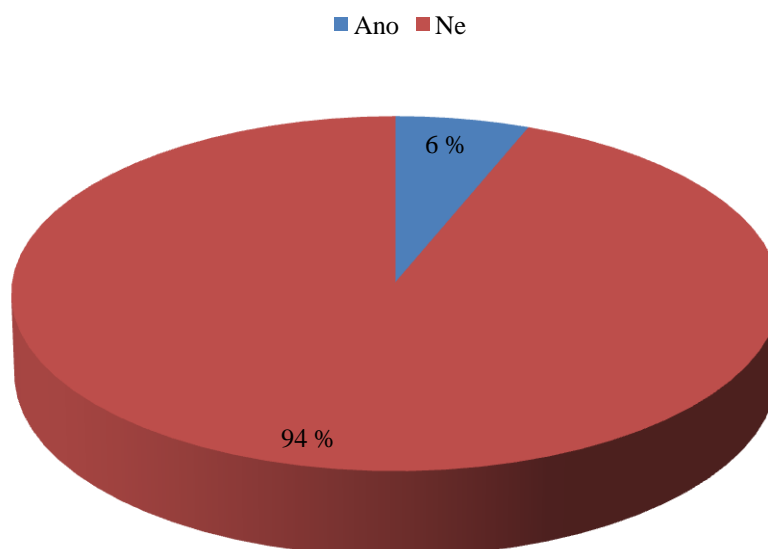

61 % (61) žáků by se v pocitu osamění či smutku nejpravděpodobněji obrátilo na své přátele – odpověď B, 30 % (30) respondentů by se obrátilo na rodiče či příbuzné, tedy odpověď A, celkem 5 % (5) by šlo požádat o pomoc za pracovníkem školy či do poradny školy – odpověď C, 3 % (3) by se rozhodla využít Linku bezpečí či jinou formu poradenství a služby – odpověď D a 1 % (1) uvedlo možnost jiné, odpověď zněla nikam, což lze pochopit jako to, že tuto situaci by vůbec neřešil.

⁷¹ Vlastní zdroj.

8) Znáte někoho (do 18 let), kdo se stal obětí nějakého trestného činu nebo jste se sami osobně setkali s trestným činem?

Graf 6: Znalost oběti trestného činu⁷²

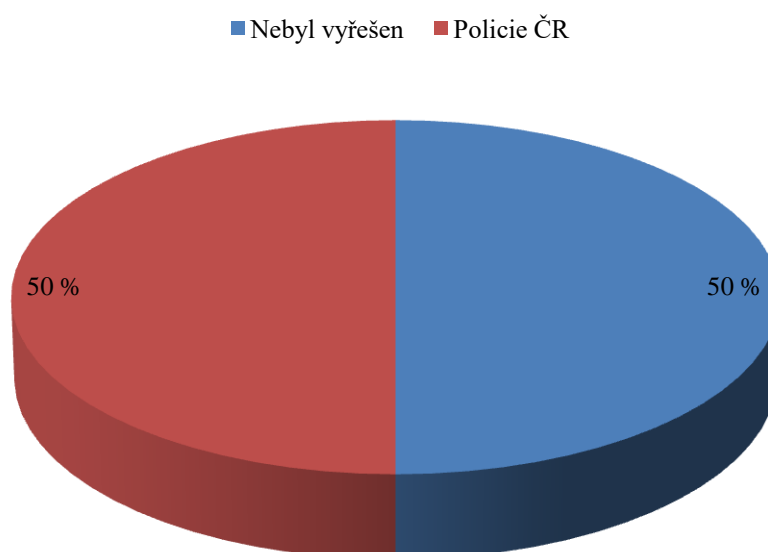
Celkem 94 % (94) respondentů uvedlo, že neznají nikoho, kdo by byl obětí nějakého trestného činu. 6 % (6) dotazovaných zakroužkovalo odpověď ano, na niž navazuje následující podotázka (8.1).

---

⁷² Vlastní zdroj.

8.1) Pokud ANO, jak se tento problém řešil?

Graf 7: Řešení problému oběti trestného činu⁷³

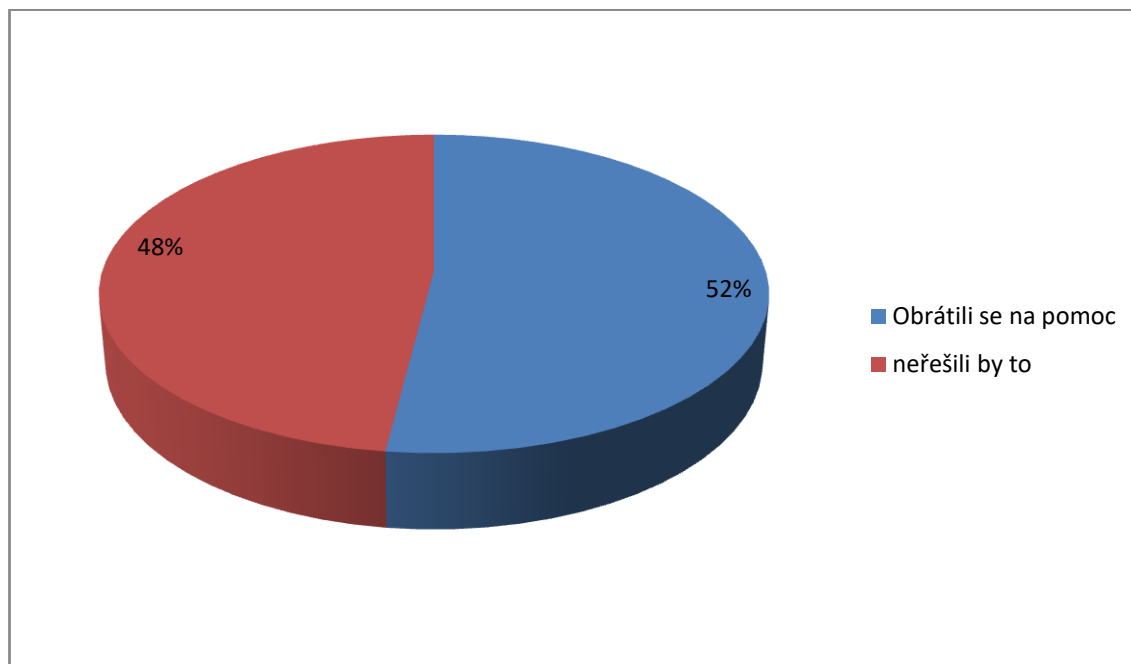
Tato podotázka chtěla zjistit, jak se tento trestný čin následně řešil. Z 6 dotazovaných celkem 50 % (3) respondentů uvedlo, že tento čin vyřešen nebyl. 50 % (3) žáků odpovědělo, že vše bylo řešeno prostřednictvím Policie ČR.

---

⁷³ Vlastní zdroj.

9) Jak byste jednali, kdyby Vám někdo fyzicky či psychicky ubližoval?

Graf 8: Jednání v případě fyzického či psychického násilí⁷⁴

Na tuto otázku 48 % (48) dotazovaných odpovědělo, že by tuto situaci neřešilo, a 52 % (52) zakroužkovalo odpověď, že by se v tomto případě obrátili na někoho/něco, aby jim pomohl či poradil.

Celkem 52 % (52) respondentů by tuto situaci nadále řešilo, proto jim byla položena otázka, na koho nebo na co by se obrátili. Zde převažovala odpověď:

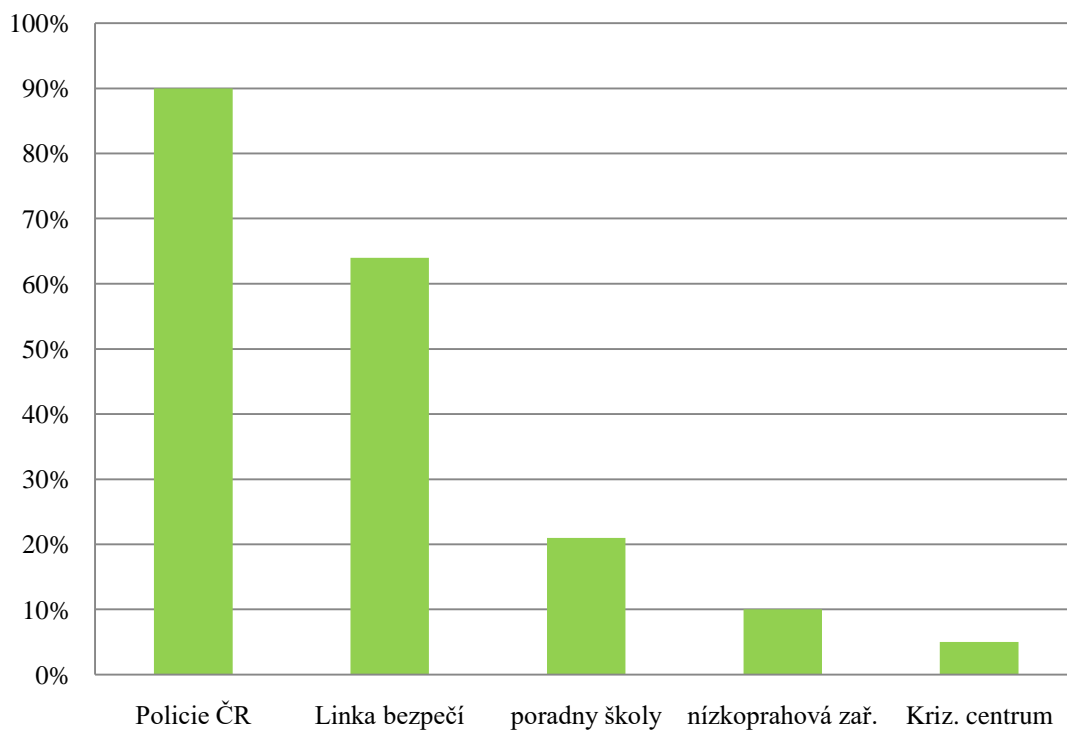
- Na prvním místě přátelé (21).
- Na druhém místě rodina (12).
- Na třetím místě policie ČR (10).
- Na čtvrtém místě byla mezi uvedenými linka bezpečí (9).

⁷⁴ Vlastní zdroj.

10) Na jaké služby či instituce byste se obrátili, aby Vám pomohli? (pokud byste svou situaci nemohli řešit s Vašimi nejbližšími)

Graf 9: Konkrétní znalost služeb a institucí s pomocí⁷⁵

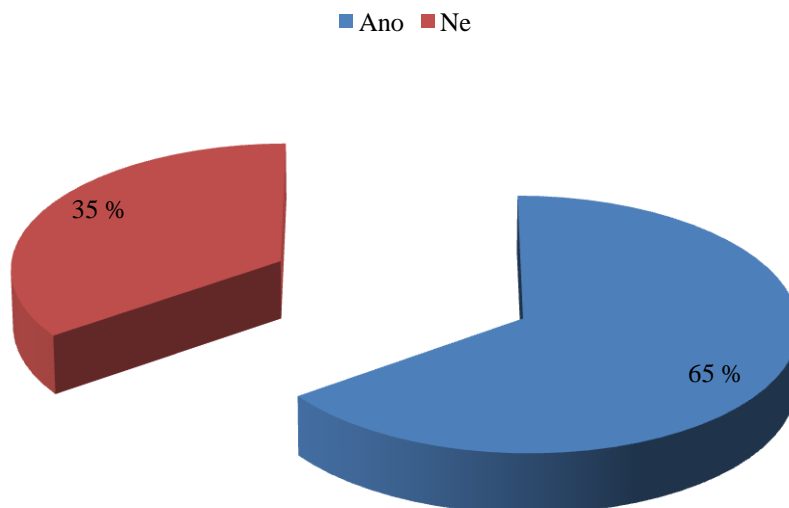

Zde mohli žáci zakroužkovat více odpovědí. Celkem 96 % (96) respondentů uvedlo jako nejznámější Policii ČR. 64 % (64) žáků by zvolilo Linku bezpečí, 21 % (21) poradny školy či psychologické poradny, 10 % (10) uvedlo nízkoprahová zařízení a pouhých 5 % (5) zakroužkovalo možnost krizových center pro děti. Možnost jiné zde neoznačil žádný z dotazovaných.

⁷⁵ Vlastní zdroj.

11) Měli byste strach, pokud byste měli požádat o pomoc nějaké zařízení uvedené u otázky č. 10?

Graf 10: Pocit strachu při kontaktování služeb a institucí s pomocí⁷⁶

35 % (35) žáků uvedlo, že by necítilo strach, pokud by mělo požádat o pomoc konkrétní zařízení uvedené u otázky č. 10. Oproti tomu 65 % (65) dotazovaných by obavy mělo, a to nejčastěji tyto:

- Pocit trapnosti.
- Stud, stydlivost.

7.4 Závěr – shrnutí výsledků šetření

1. **Hlavní hypotéza: Předpokládám, že více jak polovina respondentů má nízkou znalost služeb poskytovaných institucemi a centry pro pomoc nezletilým.**

K hypotéze se vztahovaly otázky č. 711, jež jsem rozdělil do dvou souborů. První soubor se týkal vyhodnocení otázek č. 7–9. Otázky č. 10 a č. 11 byly velmi specifické, tudíž jsem jejich vyhodnocení zařadil do druhého souboru. Jednalo se zde o možnost zakroužkování všech služeb a institucí, které žáci znají a na které by se v případě nutnosti obrátili, a zda by u navázání kontaktu s nimi cítili strach.

⁷⁶ Vlastní zdroj.

1. soubor

Otázka č. 7 ukázala, že pouze 3 % z celkového počtu 100 dotazovaných by se obrátilo v pocitu smutku nebo osamění pro pomoc na Linku bezpečí či jinou formu poradenství a služby.

Na otázku a podotázku č. 8, zda znají nějaké mladistvé oběti trestného činu, odpovídalo 6 respondentů, z toho 3 uvedli, že tento čin byl řešen prostřednictvím Policie ČR a další 3 respondenti uvedli, že trestný čin nebyl vyřešen.

Otázka č. 9 ukázala, jak by dotazovaní jednali, kdyby jim někdo fyzicky či psychicky ubližoval. V 48 % by tuto situaci vůbec neřešili, a z 52 % respondentů by se pouze 19 % (19) žáků obrátilo na nějakou službu či instituci o pomoc⁷⁷

Jak se ukazuje u otázek č. 7–9, výsledky ohledně vyhledání pomoci institucí či služeb by využilo méně než 20 % dotazovaných, a to průměrně 13 % nezletilých. Otázky se týkaly kontaktu služeb v situacích pocitu osamění či smutku, kontaktu při řešení trestného činu spáchaného na nich či jiné jim známé osobě a kontaktování institucí v případě, že je na nich páchané fyzické či psychické ubližování.

V této části se hypotéza tedy potvrzuje, znalosti dotazovaných (nezletilých) o službách poskytovaných krizovými centry či jinými institucemi je nízká.

2. soubor

Otázka č. 10, jak již bylo naznačeno, byla položena velmi konkrétně, jednalo se o obrácení se o pomoc na konkrétní služby a instituce. Ze 100 dotazovaných by se 96 žáků (96 %) obrátilo přímo na Policii ČR. 64 žáků (64 %) by se obrátilo na Linku bezpečí, 21 žáků (21 %) na poradny školy či psychologické poradny, 10 žáků (10 %) by se obrátilo na nízkoprahová zařízení, 5 žáků (5 %) by zvolilo možnost krizových center pro děti.

Pokud by povědomí respondentů o službách a institucích s pomocí bylo nejvyšší možné, mohli všichni dotazovaní zakroužkovat všechny 4 uvedené možnosti. V tom případě by bylo ve 100 dotaznicích zakroužkováno celkem 400 uvedených možností. Ovšem po skutečném součtu všech zvolených odpovědí bylo v dotaznicích zakroužkováno celkem 196 možností ze 400, tedy 46 % možností.

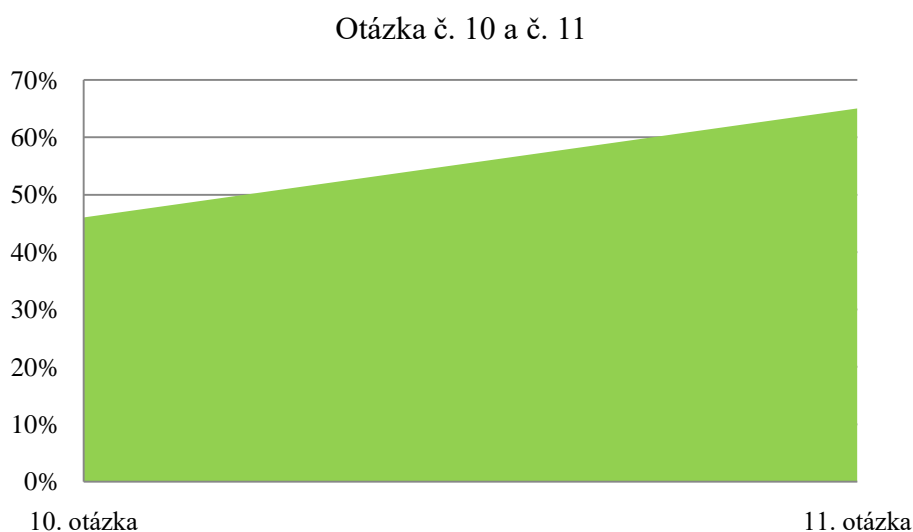
Otázka č. 11 navazovala na otázku č. 10, a to zda by dotazovaní pociťovali strach, pokud by se měli obrátit na uvedené služby a instituce. Zde 65 % zvolilo

---

⁷⁷ Vlastní zdroj.

možnost, že by strach opravdu pocítovali – z důvodů studu a pocitu trapnosti.

Graf 11: Vyhodnocení výsledků z oblasti znalostí o službách a institucích s pomocí⁷⁸

Jak graf ukazuje, u otázky č. 10, tedy jaké jsou znalosti možností služeb a institucí, na které se mohou respondenti obrátit o pomoc, jsou uvedené instituce a služby známy pouze na 46 %. U otázky č. 11, která navazovala na otázku č. 10, a to zda by žáci cítili strach, pokud by se na uvedené služby měli obrátit, uvedlo 65 %, že by strach či jinou formu obavy cítili.

V této části se hypotéza rovněž potvrzuje, kvůli velmi malé znalosti těchto služeb chybí respondentům základní znalosti ohledně nabízených forem pomoci od služeb a institucí.

Na základě výsledků šetření lze konstatovat, že **hypotéza č. 1 se potvrdila.**

2. Hypotéza: Předpokládám, že na území Českých Budějovic má víc jak polovina respondentů vysokou náchylnost stát se obětí trestného činu (viktimmnost).

Dotazování na tuto hypotézu odpovídali v otázkách č. 36. Hypotéza vychází z předpokladů uvedených v teoretické části bakalářské práce v kapitole 4.6.1 Volnočasové aktivity mládeže jako prevence kriminality.

Otázka č. 3 mapovala trávení volného času dotazovaných, přičemž mezi uvedenými možnostmi bylo trávení volného času venku s přáteli, doma, v restauračních zařízeních či klubech nebo při mimoškolních aktivitách. Z pohledu

⁷⁸ Vlastní zdroj.

viktinnosti je nejméně ohrožena skupina trávící čas při mimoškolních aktivitách, kde je dohled zajištěn dospělým. Jedná se o 13 % dotazovaných. Mezi další odpovědi patřilo trávení volného času venku s přáteli 55 %, doma 25 % a v klubech či restauračních zařízeních 7 %. Z tohoto pohledu lze usuzovat, že mají dotazovaní větší míru viktinnosti.

U otázky č. 4, tedy zda se žáci cítí v bezpečí právě při prožívání svého volného času, 97 % (97) označilo odpověď ano a 3 % zvolila odpověď ne. 3 z dotazovaných (3 %) tedy pocítovali obavy z etnických menšin – převážně romských obyvatel a konfliktů s nimi, dále strach z krádeže osobní věci. Je zde tedy vidět schopnost konkrétního pojmenování nebezpečných rizik. Z objektivního hlediska se dá tento jev považovat za pozitivní, ačkoliv výsledky u otázky č. 3 ukazují na převažující rizikové trávení volného času, pouze 3 % dotazovaných ho vnímá jako problém. Je zde tedy zřejmé, že se dotazovaní snaží rizikům a hrozbám alespoň částečně předcházet a vyvarovat se jich. Jelikož je věk dotazovaných od 13–17 let, je zde předpoklad, že převažuje znalost možných rizik. Pokud absenci strachu a předcházení problémům pocítuje 97 % dotazovaných, dá se zde míra viktinnosti označit za velmi nízkou.

Otázka č. 5 ukázala, zda jsou žáci spokojeni s kolektivem ve třídě. Celkem 84 %(84) spokojeno je, 16 % (16) označilo možnost ne. Jako důvody uvedli, že nemají rádi své spolužáky, že ve třídě se tvoří několik skupin a že je zde velká náchylnost ke vzniku konfliktů. Výsledky této otázky ukázaly, že u respondentů převažuje spokojenost s třídním kolektivem a nespokojenost se zde projevuje s klasickými případy vztahů v tomto kolektivu. S ohledem na viktinnost je zde riziko velmi nízké.

U otázky č. 6 vybírali respondenti možnost spokojenosti v oblasti vztahů ve vlastní rodině. 94 % (94) respondentů uvedlo, že vztahy v rodině považuje za skvělé či dobré, 6 % (6) dotazovaných je považuje za špatné či velmi špatné. Z pohledu na výsledky se dá riziko viktinnosti spojené s rodinou dotazovaného označit jako velmi nízké, jelikož skvělé či dobré vztahy v rodinách převažují.

Na základě výsledků šetření lze konstatovat, že se **hypotéza č. 2 vyvrací**.

Na závěr výzkumu lze tedy říci, že i když se hypotéza č. 2 vyvrátila, je třeba se v budoucnu zaměřit na hypotézu č. 1, tedy na nízkou znalost služeb a institucí poskytujících pomoc dětem a mladistvým. Dá se předpokládat, že tato skutečnost sehrává významnou roli při objasňování trestné činnosti na nich páchané. Protože je povědomí respondentů o těchto službách velmi malé a protože by cítili strach při jejich

kontaktování, dá se tento jev označit za jeden z důvodů latence trestné činnosti páchané na nezletilých. Je potřeba s nezletilými dále pracovat, ať už formou besed či přednášek ze strany škol, a tím prohloubit u žáků znalosti o službách a institucích, které jim mohou v případě problému pomoci.

ZÁVĚR

Trestná činnost na nezletilých je téma velmi rozsáhlé a zasluhuje náležitou pozornost, protože jde o protispolečenské jednání velmi závažné a neomluvitelné, jež je třeba hlouběji prozkoumat. Hlavním cílem této práce bylo osvětlit důvody vedoucí k nízké objasněnosti trestných činů na nezletilých na území Českých Budějovic. Podle výzkumu a stanovených hypotéz bylo dokázáno, že jedním z důvodů latence trestné činnosti je, že děti a mládež neznají aktuální možnosti institucí a služeb, které jim nabízejí řešení a pomoc v těžkých životních situacích. Děti a mladiství nejsou informováni o postupech těchto služeb vůči osobě, která vyhledala jejich pomoc, protože většina z dotazovaných by je nevyužila z důvodu obav. Většině respondentů chybí velké množství informací o centrech i o tom, že se na tato centra mohou obrátit kdykoliv.

Trestné činy domácího násilí zde stále přetrvávají a je potřeba věnovat pozornost prevenci a informovanosti nezletilých. S moderními technologiemi se bohužel rozrostla i trestná činnost. Děti a mladiství mají takřka nepřetržitý přístup k internetu a to znamená, že dítě přestává být v bezpečí v podstatě kdekoliv. Vlivem tohoto technologického pokroku jsou pachatelé trestné činnosti anonymní, nemusí se tedy jednat jen o rodiče a známé, nyní jsou to osoby, které rodič ani dítě nikdy neviděli. Proto je potřeba, aby se dítě nebálo svěřit rodičům a aby bylo poučeno o zásadách bezpečného chování na internetu.

V této práci jsem vyhodnotil situaci na území Českých Budějovic týkající se znalostí dětí a mladistvých o službách, které by jim v případě nutnosti mohly pomoci, rovněž jsem se zaměřil na dispozice nezletilých stát se obětí trestného činu. Pozitivní zjištění je, že podle mého výzkumu mají nezletilí na tomto území velmi malé dispozice stát se obětí trestného činu přesto, že jejich trávení volného času není zrovna bezpečné. Většina respondentů si uvědomuje možná rizika, ale i přesto se cítí v bezpečí. Domnívám se, že pokud se zvýší informovanost o službách a centrech zaměřených na pomoc dětem a důslednost při odhalování těchto negativních jevů trestné činnosti spolu se zaměřením se na prevenci, přispěje to ke zlepšení dané situace a ke zvýšení bezpečnosti dětí a mladistvých a ke zkvalitnění jejich života.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
2. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, a.s., 1995. 248 s. ISBN 80-7169-192-5.
3. DUŠKOVÁ, Z. a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004. 103 s. ISBN 80-239-5562-4.
4. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000. 104 s. ISBN 80-7021-416-3.
5. CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha : Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-739-6.
6. CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha: Policie ČR, 1998. Bez ISBN.
7. CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7201-825-3.
8. CHROMÝ, J. *Aktuální otázky trestné činnosti páchané na mládeži*. Brno, 2011. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. Vedoucí práce Josef Kuchta.
9. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2 vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 145 s. ISBN 80-85850-24-9.
10. MŠMT. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Čihák tisk, 2002. 48 s. Dostupné také z WWW: <http://www.msmt.cz/file/7327_1_1/>
11. MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha : Lidové noviny, 1996. 131 s. ISBN 80-7106-194-8.
12. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha : G plus G, 1996. 141 s. ISBN 80-901896-5-2.
13. ROGERS, V. *Cyberbullying*. London : JessicaKingsleyPublishers, 2010. 104 s. ISBN978-1-84905-105-7.
14. SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000. 290 s. ISBN 80-7229-042-8.

15. SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. Liberec : Technická univerzita, 2001. 81 s. ISBN 978-80-70834-94-7.
16. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
17. SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : Portál, 2001. 792 s. ISBN 80-7178-545-8.
18. ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003. 156 s. ISBN 80-86131-44-0.
19. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : GradaPublishing, a.s., 2010. 216 s. ISBN 978-80-274-2982-4.
20. VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha : GradaPublishing, a.s., 2005. 136 s. ISBN 80-247-1138-9.
21. VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha : Úřad vlády ČR, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7440-001-8.
22. VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. Praha : Portál, 1999. 120 s. ISBN 80-7178-286-6.
23. VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006. 106 s. ISBN 80-239-6471-2.
24. WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, a.s., 2005. 264 s. ISBN 80-247-0929-5.
25. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. 250 s. ISBN 80-86473-082.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 22, s. 2–10. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <<http://www.crdm.cz/download/umluva.pdf>>.
2. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 166–196. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf>.
3. ČESKO. Zákon č. 401 ze dne 7. listopadu 2012 novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 190, s. 5090-5099. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <http://is.muni.cz/th/200618/pedf_m/CR_zakon.pdf>.

4. ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <<http://www.sbirkazakonu.info/listina-zakladnich-prav-a-svobod/rodicovstvi-a-rodina-jsou-pod-ochranou-zakona.html>>.

Elektronické zdroje

1. UNICEF. Práva dětí. *Unicef.cz*[online]. © 2004-2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>>.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Trávení volného času	49
Graf 2: Obavy při trávení volného času	50
Graf 3: Spokojenost s kolektivem ve třídě	51
Graf 4: Vztahy v rodině.....	52
Graf 5: Obrácení se pro pomoc ve stavech smutku či osamocení.....	53
Graf 6: Znalost oběti trestného činu	54
Graf 7: Řešení problému oběti trestného činu.....	55
Graf 8: Jednání v případě fyzického či psychického násilí.....	56
Graf 9: Konkrétní znalost služeb a institucí s pomocí	57
Graf 10: Pocit strachu při kontaktování služeb a institucí s pomocí.....	58
Graf 11: Vyhodnocení výsledků z oblasti znalostí o službách a institucích s pomocí ...	60

PŘÍLOHY

Příloha I: Dotazník	67
---------------------------	----

PŘÍLOHY

Příloha I. Dotazník

Dotazník

Prosím o vyplnění krátkého dotazníku zpracovaného v rámci mého studia na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. Jeho cílem je zmapovat názory a postoje žáků od 13 do 17 let v oblasti kriminality páchané na mládeži.

Dotazník je zcela anonymní. Poznatky budou sloužit pouze ke zpracování výsledků v rámci mé bakalářské práce. Vyplnění dotazníku zabere necelých 15 minut. Pokud není uvedeno jinak, zakroužkuj odpověď, která nejvíce odpovídá Tvému postoji či přesvědčení.

Předem moc děkuji za vyplnění.

Zdeněk Jiráček

---

1) Pohlaví:

- a) chlapec
- b) dívka

2) Tvůj věk:

- a) 13–14 let
- b) 15–16 let
- c) 17–18 let

3) Jak trávím svůj volný čas?

- a) V klubech či restauračních zařízení
- b) V mimoškolních aktivitách
- c) Doma
- d) Venku s přáteli
- e) Jinde.....

4) Cítíte se během prožívání Vašeho volného času bezpečně? (resp. nemáte obavy z ničeho konkrétního)

- a) Ano
- b) Ne
- Pokud NE, jaký je důvod Vašich obav?

.....

5) Jste spokojen/a s kolektivem ve Vaší třídě?

- a) Ano
  - b) Ne
  - Pokud NE, co byste ve třídním kolektivu rádi změnili?
- .....

6) Jaké jsou vztahy ve Vaší rodině? (tzn. rodiče, sourozenci, prarodiče)

- a) Skvělé, nic bych neměnil/a
- b) Dobré, s rodinou nemám žádný problém
- c) Špatné, u rodiny cítím, že není vše v pořádku
- d) Velmi špatné, občas či často pocítuji doma strach
- e) Jiné.....

7) Pokud byste se z nějakého důvodu cítili osamocení, smutní nebo nešťastní, kam byste se obrátili pro pomoc?

- a) Za rodičem či příbuzným
- b) Za přáteli
- c) Za vyučujícím nebo poradny školy
- d) Využil/a bych nějaké poradny či služby, např. Linku Bezpečí
- e) Jiné.....

8) Znáte někoho (do 18 let), kdo se stal obětí nějakého trestného činu nebo jste se již sami osobně setkali s trestným činem?

- a) Ano
- b) Ne
- Pokud ANO, jak se tento problém řešil?
  - a) Nijak, nevyřešil se
  - b) Přes Policii ČR
  - c) Přes konkrétní služby s pomocí, např. Krizová centra či poradny
  - d) Jinak.....

9) Jak byste jednali, kdyby Vám někdo fyzicky či psychicky ubližoval?

- a) Obrátil/a bych se na někoho/něco, aby mi pomohl či poradil
- b) Neřešil/a bych to
- Pokud byste se na někoho či něco obrátili, co by to bylo?

.....

10) Na jaké služby či instituce byste se obrátili, aby Vám pomohli? (pokud byste svou situaci nemohli řešit s Vašimi nejbližšími)

- Zakroužkujte prosím vše, co znáte

- a) Linka bezpečí
- b) Policie ČR
- c) Krizové centra pro děti
- d) Poradny školy či psychologické poradny
- e) Nízkoprahová zařízení (např. Coolna)
- f) Jiné.....

11) Mělibyste strach, pokud byste měli požádat o pomoc nějaké zařízení uvedené u otázky č. 10?

- a) Ano
- b) Ne
- Pokud ANO, čeho byste se obávali?

.....

Děkuji za vyplnění.